

શિક્ષકોને અને ઉપયાગી, નવીન પદ્ધતિથી બનાવેલી

બીજી ધોરણની સરળ નોટ.

ગુણો, પાઠ, સ્વરૂપ કવિતાનો અર્થ, આદિ, ધાત, ગણીત,
નુપમામીત, ભૂગોળ, વ્યવસાય શબ્દો, પદાર્થ પાઠનો
(સાર યોગેર વિષયોનો સમાસ કરેલો છે.)

અધ્યાપી પ્રસિદ્ધ કરનાર
બુકસેલર

સુખલાલ નાથાલાલ શાહ.
રીઝીરા—અમદાવાદ.

સને ૧૯૧૯. પ્રત ૨૦૦૦.

ડીમલ રૂ. ૦-૫-૦.

શ્રી "સત્યનારાયણ" પ્રિ. પ્રેસમાં પ્રેસ થેલ શાલીલાલ
દાણીદાસે છાપી. ડૉ. સીવીલ પ્રિન્ટીંગલ સામે
પાનાબાઈની મીડીયા—અમદાવાદ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ મંથાન
સમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈ-સંગ્રહ
૮૫૭૩

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૫૭૩ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ બાબદર (ગાંધીસરપાળા)

વિષય ૪/૧૨૦૪

બીજી ચોપડીના પાઠના અર્થ.

પાઠના અર્થ.

પાઠ ૧ લો.

જ=મોટું ટેમલ
મધ્યમથે=સુગંધ આપે
વાસ=સુગંધ
વટેમાર્ગુ=મુસાફર
ધર્મશાળા=મુસાફર લોકોને ઉતર-
વાની ધર્મશાળા જગા
ધોર=મયંકર, બિહામાણું
ગગનમાં=આકાશમાં
ઝગઝગે=ચળકે
ઉજાસ=અજવાળું
પૃથ્વી=જમીન
પહાડ=મોટા ડુંગર
પાધર=ગામની બાગોળ આગળની
સપાટ જમીન
સરજ્યાં=અનાવ્યાં
કળાતું=સમજાતું
દમાળુ=દમાવાળા
પાક=ઉપકાર
યાદ સાજવા=સંભારી રાખવા

ભક્તિ=મજન

સાર=પરમેશ્વરે આપણા સુખને
માટે બધું કર્યું છે.

પાઠ ૩ નો.

વરસ=એક દિવાળીથી બીજી
દિવાળી સુધીનો વખત
ઋતુ=રત, મોસમ
મહીનો=૩૦ દિવસ જેટલો વખત
તહેવાર=આનંદનો દિવસ
કારતકી=કારતક માસથી શરૂ થતું
ઉતરાણુ=પોષ માસમાં આવતો
એક તહેવાર
સૂદ=અજવાળીઉં
વદ=અંધારીઉં
પખવાડીઉં=પંદર દહાડાનો વખત
તિથિ=તથ, દિવસ
લેખે=લિસાખે
વસ્ત્ર=લુગડાં, કપડાં
અમાસ=વદની પંદરમી તિથિ

પુનેમ=સફની પંદરમી તિથિ
 દોળી=દ્વાગણ સુદ પુનેમનો તહેવાર
 બળેવ=શ્રાવણ સુદ પુનેમનો તહેવાર
 દશેરા=આસો સુદ દશેમનો તહેવાર
 દિવાળી=આસોવદ અમાસનો ત-
 હેવાર
 ખીસે=તાળાં ચાલ
 સિઆળો=ટાઠની ઝડતુ
 ઉનાળો=તાપની ઝડતુ
 ચોમાસું=વરસાદની ઝડતુ
 સિઆળાના મહિના=કારતક, મા-
 ગસર, પાપ ન મહા
 ઉનાળાના મહિના=દ્વાગણ, ચૈત્ર,
 વૈશાખ ને જ્યેષ્ઠ
 ચોમાસાના મહિના=અષાઢ, શ્રાવણ
 ભાદરવો ને આસો
 પર્વ=તહેવાર
 સાર:-વરસની ઝડતુ ત્રણ છે. દરેક
 ઝડતુ ચાર મહિનાની છે. દરેક
 મહિનો ૩૦ દિવસનો છે,
 તેમાં બે પખવાડીયાં છે
 સફને વદ. સફની પંદરમી
 તિથિ પુનેમ ને વદની પંદ-
 રમી તિથિ અમાસ કહેવાય છે.

પાઠ ૪ થો.

મેળો=ધણાં માણસોનું એકઠું
 થવું તે
 ગોકળઆઠમ=શ્રાવણ વદ આઠમ,
 (ગોકળમાં શ્રી કૃષ્ણનો જન્મ
 થયો તે આઠમ.)
 કડકડતાં=કડકડ અવાજ કરતાં
 કપડાં=લુગડાં
 ભાષમંધ=મિત્ર, હોસ્ત
 એકઠાં=મેળાં
 બઝાર=માલ વેચાતો હોય તે
 જગા, ચૌકું
 ઠઠ=મીઠ
 વખુટા=બુટા
 બેઉ તરફ=બંને બાજુ
 કંસારા=કાંસાનાં, તાંબાનાં ને પિ-
 ત્તનાં વાસણો બનાવનારા
 તથા વેચનારા
 સુખડીયા=સુખડી વેચનારા, મિ-
 ઠાઇ વેચનારા, કંદોઈ
 હાટ=દુકાન
 મિઠાઈ=ખાંડ સાકરવાળી ચીજો
 ખરાદી=સંધાડીયા, લાકડાનો રં-
 બીન સામાન બનાવનાર

પુષ્કળ=ધણી

કાપડીઆ=કાપડ વેચનારા

સુતરાઈ=સુતરનું બનેલું

રેશમી=રેશમનું બનેલું

શણ=ભીંડી

સરैया=સુગંધીદાર તેલ ને અત્તરો
વેચનારા

બહેક બહેક થઈ રહી હતી=ધણીજ
સુગંધ આપતી હતી.

અરસા=તખતા, દર્પણ, આયના

લીલો મેવો=તાજાં પાકાં ફળો

યોગાન=પ્રુલ્લી જગા, મેદાન

મદારી=સાપ, રીંછ, માંકડાં વગેરે.

ને રમાડી ખેલ કરનાર

ખેલ=રમત

સવારો=ધોડા પર બેઠેલા સિપાઈ

તેનો હરખતો માયજ નહિ= તે
બહુ રાજ થઈ.

પાઠ ૫ મો

નદારી=ખરાબ

સોખત=અંમત

મગ્ગ=આનંદ

શેખી=ખોટી બગાઈ

પારકાશા=ખીજનાં ફેવાં ?

આખરે=છેવટે, અંતે

પેલા=દાખલ થયા, ગયા

ખાસાં પાકાં=અરસ પડેલાં

નિશાન તાકીને=ખરાબર નબર

માંડીને

ધાટ=કિપાય, યુક્તિ

રાસ=દોરડું

દોરત=મિત્ર

પછવાડેથી=પાછળથી

રખવાળ=સાચવનાર, ચોકી કરનાર

સજજડ=સખત, બારે

કપાટો=ફટકો, ધા

લગાવ્યો=માર્યો

ચકરી=ફેર, તબ્બર, મૂર્છા

છુંદાઈ=ચગદાઈ

લોહીલોહાણ=લોહીથી ખરડાયેલું

લપડાકો=હાથવતી ગાલપર મારવું તે

જીવ લઈને નાટો=ધણીજ ખીને

લાગ્યો

ખેંચી લાવ્યા=જોરથી લઈ આવ્યા

ધોલો=હાથવતી માથાપર મારવું તે

ચોટી કાઢી=મારી લીધી.

ફળ=ખદલો.

સોખત તેવી અસર=જેવી સંગત
હોય તેવા ગુણ આવે.

સાર—નહારી સોખત રાખવી નહિ.

પાઠ ૬ રૂઢ.

રખડલ=રખડુ, જેને રખડવું ગમે તે
શેઠ=પૈસાદાર માણસ.

શેઠાણી=શેઠની વહુ.

ખાતાં પીતાં હતાં=પૈસાવાળાં હતાં,
પૈસાની બાબતમાં સુખી હતાં.

વયે=ઉંમરે.

મોટી વયે=ધણી વરસની ઉંમર
થયા પછી.

શેઠાણીના હરખનો તો પારજ
રહ્યો નહિ=શેઠાણીને ધણોજ
હરખ થયો.

ખર=છેડો.

હરખ=આનંદ, હર્ષ.

વધાર્થ=વધામણી, આનંદના ખબર

ઓવારણાં=દુઃખડાં, મીઠાં.

દોષપગલું=દોષએ આણેલું ધરણું

લાડકવાયો=લાડકો, એકનો એક

ભેટ=ખુશાલીમાં કંઈ આપવું તે.

લાડમાં=ધ્યાનમાં

ઉઠરવાથી=મોટો થવાથી.

કુટેવ=ખરાબ ટેવ.

પોળમાં=શેરીમાં.

સોખત=દોસ્તી.

અટકચાળા=અડપલાં, રસ્તે જના-
રના ચાળા કરવા તે.

ઇલાજ=ઉપાય.

વંદી જશે=જગડી જશે

નિશાળને બદાને=નિશાળનું નામ
લખને.

ચૌદામાં=ખજારમાં.

રઝળતો=રખડતો

મસ્તીમાં તોફાનમાં.

લાતાલાતી પર ચઢ્યું=સામાસામી
પાછલા પગની પાડુ મારવા
લાગ્યું.

લાત=પાછલા પગની પાડુ

ઉતરી ગયો=સાંધેથી ખસી ગયો.

તંમર=ચકરી, મૂર્છા.

ભેંકડો તાણતો=મોટે સાદે રેતો.

હાડવૈદ=લાગી ગયેલાં કે ઉતરી
ગયેલાં હાડકાં ખેસાડનાર વૈદ

લેપ માર્થો=દવા ચોપડી

વલે=હાલત, દશા.

ખો=નકારી ટેવ.

સાર:—રસ્તામાં રજગવું નહિ.

પાઠ ૭ મો.

જક્ષી=હઠીલું, મરજી પ્રમાણે ચા-
લનાર, પોતે ધારેલી વાત
નહિ છોડનાર.

વાછરકા=ગાયનાં બચ્ચાં

પાડાં=ભેંસનાં બચ્ચાં

લવારાં=બકરીનાં બચ્ચાં

ગાડરાં=ધેટીનાં બચ્ચાં

રમારી=ભરવાડ, ઢોર ચારનાર.

ચારો=ખાવાનું ધાસ

નીરતો=નાખતો, આપતો.

એસડવેસડ=દવા ને બીજા ઉપાય

ખાધે=ખભે.

તાળે ચારો=લીલું ધાસ.

ઝોક=ગામમાં અથવા ગામને પા-

દરે બકરાં, ઘેટાં વગેરેને એ-

કઠાં કરી રાખવાની જગા.

ફૂંફમાં=ગરમીમાં

જાતન કરતો=સંભાળ રાખતો.

ઉચ્ચી=વસુકી;

ઉચ્ચી ગયા પછી=દૂધ દેતી બંધ

થયા પછી.

ભાગે=ભાગના હિસાબથી.

બદલ=બદલે, સારે.

તકરાર=કજીઓ.

શિકારી=શિકાર કરીને ઢોરનું માં-

સ ખાનારાં.

જાળવતો=સાચવતો.

અભાગીઉં=કમનસીબ, નકારા ન-

સીબવાળું.

પાઠ ૮ મો.

ફેદ થઇ રહેલું=પુરાઇ રહેલું.

ગોંધતો નથી=પુરતો નથી.

ગોંધી મૂકે છે=પુરી મૂકે છે.

એન=મઝા.

પાધરમાં=ગામ બહારની ખુલ્લી

જમીનમાં.

ચાંદની=ચંદ્રનું અજવાળું, અજ-

વાળી રાતનો પ્રકાશ

ખેડવું=રમવું.

કરેલ=ડાહી, સમજી.

નાહાન=મૂર્ખ, સમજણ વગરનું.

સપડાઇ જશે=પકડાઇ જશે.

જક=હક.

લાગ ફાળ્યો=વખત મળ્યો.

સટકી ગયું=છાનુંમાનું નાસી ગયું.

કોતર=ગુફા, બખોલ.

તરાપ=ઠેકડો, કુદકો.

વરૂ=કુતરાની જાતનું શિકારી પશુ.

ખોડમા=બખોલમા.

તાબુ=તરતનું, નવું, કુમળ.

કમોત=નહારે મોતે.

પાઠ ૯ મો.

રિસાળ=વારંવાર રિસાય તે.

સહેજ સહેજમાં=જરાજરામાં.

છેડા=પાર, અંત.

ભાગ્યે=જવલે, કવચિત્.

આડોશી પાડોશી=પાસેના ઘરમાં.

રહેનાર.

ભાઇભાડુ=ભાઈ, બેન, વગેરે.

પચવામાં ભારે=ઝટ ન પચે તેવું.

ચીસ=બૂમ.

ટેવ=હેવા.

નકામો=ખાલી, અમથો.

ટોંગ કરતો હશે=ખોડું ખોડું રડતો હશે.

વેદના=પીડા, દુઃખ.

મુદ્દલ=જરા પશુ, બીલકુલ.

ચેન=સુખ, મઝા.

ખોડું=માડું, ખરાબ.

પસ્તાયો=પોતાની બૂલ સમજીને.

દીલગીર થયો,

વરધોડો=વર ધોડે બેસીને ગામમાં.

ફરવા નીકળે તે.

પાઠ ૧૧ મો.

ચકલિલ્લુ=એક જાતની રમત.

(કોઇ તેને મગ માટલી પશુ.

કહે છે.)

વેળા=વખત.

કચ્છ બીડી=કછોટો વાળી.

સાથ ફરાવી=બે ટોળા નકી કરી.

વડો=મોટો.

ગુરુજી=મહેતાજી સાહેબ.

ગઢ=કિલ્લો, ગામને ફરતી મજ.

શુત ભીંત.

ગઢ સાથમાં=જેનો કિલ્લો છે તે.

ટોળામાં.

ભિલ્લુ=ભીલુ, ભેડ.

હુમલો=દલ્લો, ઓચીંતા છાપો
મારવો તે.

આશરે=સગલગ.

અંતરે=છેટે.

હાદાર=રજપુત રાજા.

સરદાર=સરકારનો ઉપરી

ચક્રરમાં=કુંડાળામાં.

ધૂમી ન્હો=આમ તેમ દોડવા માંડ્યો.

દાવમાં=ઝપટમાં, દાથમાં.

પેંતરા=સાંખ્યાં ડગલાં, ફલગો

ગમ=તરફ, બાજુ

મેર=તરફ, બાજુ

જમણી દોડ ભરી=જમણી બા-
જુએ દોડી.

પૂર જોસથી=પૂરેપૂરા બળથી, ધણીજ
ઝડપથી.

ભૂલથાપ=ભુલાવો, છેતરવું તે.

ટપોટપ=એકદમ, એક પછી એક,

દાવ=રમવાનો વારો

સાબાસ=વાહ વાહ!

પાઠ ૧૨ માં.

દહ=ચોકસ, ફર નહિ નવા.

વેળાએ=વખતે

ગેડીદડા=ગેડી ને દડાની રમત.

પીતરાઇ ભાઈ=કાકાનો દીકરો.

રંગ=મઝા

રંગ જમ્યો હશે=મઝા પડતી હશે.

છી તો ધુળ=પછી તો કંઈ નહિ.

થોભ=ઉભો રહે, અટક

ખાતરી=સાબિતી, ભરોસો.

દાવાર=નિરુપાય.

સુનું=સાચવનાર વગરનું

રસ્તો=ઉપાય

વાહ આવે છે=સાંભરે છે.

પીડા=પંચાત

ડગવા=ફરવા, ખસવા

સાર:—મન દહ રાખવું.

પાઠ ૧૩ માં.

મધમાખી=મધ બનાવનારી માખી.

ગળુગળુતી=ગૂં ગૂં કરતી.

કુટુંબ=વંશ,

મીઠું મીઠું=ગળ્યું ગળ્યું.

છછેડે=ખીજવે

ડખીએ=ડંખ મારીએ

ચાહે છે=છએ છે.

પીઠ=વાસો.

ચકચકે છે=ચળકે છે

ધાટ=આકાર, રૂપ.

સોહામણી=શોભિતી, સુંદર.

કુટકા=રૂપાળા, દેખાવડા.

ભપકાદાર=ભપકાવાળા.

કથા=કાંઈ પણ

ઉલટા=સામા.

માલમતા=સરસામાન.

કરડી કોરીને=કાપી કોતરીને.

દુભવો છો=દુઃખ દોઢો.

વલે=હાલત, દશા.

સ્વાદે=સ્વાદથી.

ચાહે=છએ.

નડીએ=હરકત કરીએ

નડે=હરકત કરે.

ભલું=સારું.

છુરું=નહારું, ખરાબ.

ઉપયોગમાં=ખપમાં, કામમાં.

ખમાડ=નુકસાન

પાઠ ૧૪ મો.

મોસાળ=મામાનું ઘર.

મોળાઈ લાઇ=મામાના દીકરા લાઇ

ધાન્ય=અનાજ

તેની આંખ ટાઢી થઇ=તે ગેંધ

બહુ રાજ થયો.

અંગેડી=અંગૂઠી, ધુણી.

પોંક=ધાન્યના લીલા કણસલાને

શેકાને કાઢેલા દાળા.

મોજમજા=આનંદ

હરખાયો=ખુશી થયો.

તલપી રહું હવું=આતુર થઇ રહું

હવું.

ઉલટ ભેર=હોંસથી

હોંસભેર=હોંસથી.

પસ્તાયો=પોતાની ભૂલ સમજી દી-

લગીર થયો.

વાંક=ચુનો,

સમજ=સમજણ.

નકામી=ખાલી, અમથી.

પાઠ ૧૫ મો.

તખતો=આરસો.

ગુંટવી લીધો=ઝડપ ખારી લઈ

લીધી.

સરી પડયો=સપસી પડયો, પડી
ગયો.

બરડ=પગડવાથી કે પડવાથી ભાં
ગી જાય તેવો.

ખેંચતાણ=ખટુ આગ્રહ.

કાયર=હેરાન

કાયર કરે છે=મુંઝવે છે, ગજવે છે.

વેળાસર=વહેલી વહેલી

શણગારવી=લુગડાં ધરેણું પહેરાવવાં

ખેનપણીઓ=સખીઓ, સાહેલીઓ.

ફટી બદામ=ફટેલી બદામ

સહીઅરો=ખેનપણીઓ

વિવાહ=લગ્ન

કટ્ટા=અણખનાવ

સંતાપ=કાયર કરવું તે

સંતાપ નહિ=પગવ નહિ

પાઠ ૧૬ માં.

બાળ=બાળક

રામચંદ્રજી=અયોધ્યાના રાજા દ-

શરયના મોટા પુત્ર

પુનમ=પૂરો ચંદ્ર દેખાય તે તિથિ

કોશલમા=રામચંદ્રજીનાં મા.

પૂર્વ તરફ=કિમમણી દિશામાં.

ધમ્મા=મરજી

ચંદ્ર લણી=ચંદ્ર તરફ

ગભરાટમાં=મુંઝવણમાં

તેમનું મન મનાવવા=તેમને ખુશી
કરવા

તરેહ તરેહનાં=જાતજાતનાં

ફાંફાં=ગોથાં, નકામી મહેનત

ફાંફાં માર્યાં=ખાલી મહેનત કરી

ગણકાર્યું=માન્યું

ડસકાં ખાતાં=હીબકાં બરતાં

રાણુ=રડવું, રદન

જરી રાખ્યું=ચાલતું રાખ્યું

મહેલ=રાજાનો અંગણો

એકઠી=મેગી

ખીજવાયા=ચીડાયા, ગુસ્સે થયા.

રડ પર=રોવા પર

ગોદમાં=ખોળામાં

મધુર=મીઠું

હાલરડું=બાળકને સુવાડતી વખતે

ગાવાનું ગીત

કમે કરી=કોઈ પણ ઉપાયે

રડ છોડે નહિ=રોતા બંધ રહે નહિ

ધીરા પડે નહિ=ઓછા રડે નહિ

મહારાજા=મોટા રાજા

પ્રધાન=દિવાન, કારભારી
 દર્પણ=નાની આરસી, આબલું
 સાર:-કારણ શોધીને ઉપાય
 કરવો.

પાઠ ૧ એ.

વગર વિચાર્યું=વિચાર કર્યા વિનાનું
 જોડું=ધણી ધણીઆણી
 કચરો પુંજે=વાસીદું
 પરવારી=નવરી થઇ
 ભક્તિ=ભજન, સેવા
 કથા=ધર્મની વાત
 શુજરાન=ભરણ પોષણ
 ઝોધું આવતું=ખોડું લાગતું, દીલ-
 ગીર થતી

વેળાએ વેળાએ=વખતે વખતે

પાપ=ખોટાં કામ

આધાર=ભરોસો

આગણામાં=ધરના આગલા ભાગમાં

તરફડતું=થરથરતું ધ્રુજતું

ઉછેરીને=ખવરાવીપીવરાવીને

મેર=દયા

ફળ=ખદલો

ગુસ્સો=ક્રોધ

ભાગીતુટી=જેથીતેવી સમજાય તેવી

મૂર્ખ=સમજ વગરની

અભાગણી=કમનસીબ

પાપી=પાપ કરનારી

શું વળે=શું થાય ?

જાન=જીવ

પરતાય=દીલગીર થાય

દેખો=જુઓ

દોહરાનો અર્થ=જે માણસ વગર

વિચાર્યું કામ કરે છે તે પા-

છળથી દીલગીર થાય છે.

જુઓ, એવાં કામથી ધણાના

જીવ જાય છે.

સાર:-કાંઈ કામ વગર વિચાર્યું

કરવું નહિ.

પાઠ ૧૮ મો.

મંદેશો=મોઢે કહેવાના સમાચાર

ખોડંગતો=લુલો ચાલતો

પાળ્યો=પોતાને ત્યાં રાખ્યો

હુંકાળું=થોડું ગરમ

પરાળ=ડાંઘરતું સુકું ધાસ

છાપું=વર્તમાનપત્ર

પસંદ કરી=પ્રસાદીથી કબુલ કરી.

છાપખાનાવાળા=છાપું છાપનારા
ગોઠવણુ=મંદોઅસ્ત
ગાર્ડ=આગગાડીની સંભાળ રા-
ખનાર

સરનામું=કાગળ ઉપરનું નામ
ગામ, ઠેકાણું વગેરે
એશન=આગગાડીને ઉભી રહેવાનું
ઠેકાણું

સહક=બાંધેલો રસ્તો

નીમેલે=નફી કરેલે

ડરતો=ખીતો

પંપાળીને=પીઠપર હાથ ફેરવાને

ડર નહિ=ખી નહિ

ઠરાવ પ્રમાણે=ગોઠવણુ મુજબ

ફેળવ્યો=કામ શીખવ્યું

અપાટાબંધ=વણી ઝડપથી

ખખરદાર=હોશિયાર, ચાલાક

સાર:-કામ શીખવી શકાય છે.

પાઠ ૧૮ મો.

બલો=સારો

રીતસર=નિયમસર

વારો=વખત

ખતે=પોતે

તોફાની=તોફાન કરનાર

માથું મારી=માર્ગ કરી

દીમણું=કંઠ વાગવાથી શરીરનો

ભાગ ઉપસે છે તે.

ખરું=સાચું

છાતીવાળો=હિમ્મતવાન

કને=પાસે

હડસેલી કાદે છે=ધમ્મા મારીને

કાઠી મૂકે છે.

વેગળા=દૂર, છેડા, આધા

સાથી=સોબતી

પેટઅરી=વણોળ સતોપ થાય

તેટલા

ખઝાડીને=વળગાડીને

પાડ=ઉપકાર

પાઠ ૨૦ મો.

પાઠશાલ=મોટો મુસલમાન શાળા,

રાજાઓનો શાળા

અરબ=અરબસ્તાન દેસનો વતની

મુસલમાન

સુખો=મોટા પ્રાંતનો ઉપરી મુખ્ય

અમલદાર

ખાંત=કાળજી

દરબારમાં=રાજ સભામાં
 દેખાવડો=રૂપાળો
 કુલક=દેશનો મોટો ભાગ
 નીમણુક=નીમણું તે, ઠરાવું તે
 ખાસ ઝોરડો=જેઝોરડામાં બીજા
 કાઢી ન અવાય તે ઝોરડો
 શાહજાદા=પાદશાહના કુંવરો
 શાહજાદીઓ=પાદશાહની કુંવરીઓ
 ચિતરામણુ=ચિત્રો
 રમતગમત=રમત કરીને આનંદ
 કરવો તે
 તહેનાતમાં=હજુરમાં, રૂપરૂમાં
 ઓઢરવાદી=ખાળકણુદિ
 નામદાર=નામવાળા, પ્રખ્યાત પુરુષ
 (આ શબ્દ મોટા માણસના
 નામની પહેલાં વપરાય છે.)
 ધારૂં=ધરૂં
 સમજુતી=સિખામણુ
 મોઝે ચઢેલો=મરજીમાં આવે તે
 બોલી શકે એવો
 ફરજ દો=ઓઢરાં
 લાકમનિ લાકમાં=ખાતરમાં ને
 ખાતરમાં
 ઉઢરે=મોટા થાય છે,

લાક લકાવો છો=ખ્યાર બતાવો છો
 અક્ષા=ખુદા, પરમેશ્વર
 ખેલતો=રમતો
 ગુનો=વાંક
 દીલ=મન
 વહાલ=હેત
 દીલગીરી=અફસોસ
 ઝોદો=જગા
 કઠણુ દેયાનો=કઠણુ મનનો
 રદ કરૂં=અંધ કરૂં છું.
 સાર:-જેને પોતાના ઓઢરાંપર
 હેત નથી હોતું તેને બીજા પર
 હેત ક્યાંથી હોય ?

પાઠ ૨૧ મો.

આંધળો=ખેલ આંખે દેખતો ન
 હોય તે
 લંગડો=લુલો
 ઢેકા ઢળીઆવાળી=ખાડાટેકરાવાળી
 બોયમાં=જમીનમાં
 પક્ષી=જેને બે પગ ને બે પાંખો
 હોય તે
 માળો=પક્ષીએ રહેવાને બનાવેલું
 હોય તે

કાઠલાં=શિયાળવાં

વ૩=નાર

ખોખારો=ગળામાંથી કાઢેલો જડો

અવાજ

આડે રસ્તે=ખોટે રસ્તે

દુઆ=આશીષ

ધોરી રસ્તો=મોટો રસ્તો

લાલ=ફાવટો

સારઃ—એક ખીજને મદદ કરવી.

પાઠ ૨૨ મા.

પડછાયો=પાણીમાં જે સામે દેખાવ

થાય છે તે

ભાગોળ=પાધર

થોભીશ=ઉભો રહીશ, રોકાઈશ

સામે પાર=સામે કાંઠે

થાક ખાવા=વિસામો લેવા

અદેખો=ખીજનું સાફ ન દેખી

શકે તેવો

લોભી=જેનામાં લોભ હોય તે,

અંતોષ વિનાનો

પડાવી લેવા=ઝડપ મારીને લઇ લેવા

ફાફાં માર્યાં=ખાલી મહેનત કરી.

ખોળ=શોધ, તપાસ

દાનત=ધન્ય, મરજી

ગુમાવ્યું=ખોયું.

તાકિ છે=ધન્ય છે.

ગુમાવે છે=ખુએ છે.

સારઃ—ખીજનું લઇ લેવાની

અજી કરવી નહિ.

પાઠ ૨૩ મા.

હગ=છેતરનારા, ધુતારા.

અસલના વખતમાં=જુના વખતમાં

ખરીદ કર્યું=વેચાતું લીધું

વાટમાં=રસ્તામાં

અચરજ=નવાઈ

મહારાજ=મોટા રાજા જેવા. (આ

શબ્દ આજુબાજુને માટે વપરા-

ય છે).

હડખાએલા=જેના કરડવાથી હડ-

ખવા લાગે તેવા

મૂર્ખ=અકલ વગરનો

ન ગણકારતા=નહિ માનતા.

સંદેહ=વહેમ

રખે=કદાચ

દરકાર=પરવા.

ઘવકું=અરાબર, મોઢા પર હસવું
ન આવે તેવું.

શિકારી=જનવરોને મારનાર.

શિકાર પકડવા=જનવરોને પકડવા
વમર મોતે=મોત વિના

જુકું=ખોટું

ખામી=ખૂલ

જાણાયો=અપવિત્ર થયો

જુલું=કિયાકું

ભરોસો=વિશ્વાસ

ઝુમાઝુમું=ખોયું

સાર:—ખીજનું કહેવું માનતા
પહેલાં આપણી આંખે જોવું.

પાઠ ૨૪ મો.

ચોરી:—પૂછ્યા વિના ખીજની
ચીજ લેવી તે

રડે છે=રૂએ છે

મોળમોળ=જોળ આકારનો

તરેહ તરેહના=જાત જાતના

ચલપટ=ઝોડને પૂછ્યા વિનાનો

જમાડયું=નુકસાન કર્યું

વાર=ઠીક, સારું.

ખીજની લીધો=પડાવી લીધો

ચોર=ચોરી કરનાર

ખોટું=અરાખ

ઠીક લાગશે=ગમશે

ભરોસો=વિશ્વાસ

સજા=શિક્ષા

ઠરી=કોષ દિવસ

સાર:—ચોરી કરવી નહિ.

પાઠ ૨૫ મો.

અરખ=અરખસ્તાનનો રહેવાસી મુ-
સલમાન.

ઠેયે છોકરે ભરપુર હતો=મથું
ખાળકો હતો

પૈસેટકે ખાલી હતો=પાસે પૈસા
ન હતા.

હાલત બગડતી ગઈ=ગરીબ થતો
ગયો

ખૂટી ગયું=થઈ રહ્યું

ખૂબસુરત=સુંદર, રૂપાળો

ઉમદા=ઉચ્ચ જાતનો

હેત=પ્રીતિ

દેશવસ્થી=ખીજે દેશથી

વહાલ=હેત

જીવ ચાલતો ન હતો=મન થતું
ન હતું.

કપરા=આકરા, કંઠજી

લાચાર=નિરૂપાય, ઉપાય વિનાનો

મુલ=કિંમત

મુકામે=ઉતાર

તેનું મન માને નહિ=તેના મનને
ગમે નહિ.

હૈયું ભરાઈ આબુ=મનમાં રડવું
આબુ.

પંપાળતાં=હાથ ફેરવતાં

પરદેશી=ખીજ દેશનો રહેવાસી

બરદાસ=ચાકરી

પરવડે=પાલવે.

સાર:—અરણની પેઠે પ્રાણી પર
હેત રાખવું.

પાઠ ૨૭ મો

સાખર=એક જાતનું કીંગડાંનાળું
પશુ.

ઝરો=વહેળો, નાની નદી

ભરાવ=ભરેલો દેખાવ

નારાજ=નાખુશ

ખડખડવા=મરજીમાં આવે તેમ
ખેલવા

લજબુયું=શરમાબુયું

પુટડા=રૂપાળા

લલકારવું=મોટેથી અવાજ કરવો
તે.

તેના કાન પર પડ્યું=તેણે જાણ-
ભળ્યું.

ચમકી ઉઠ્યું=એકદમ ખી મચ્યું

જીવ લઇને નાહું=જીવ બચાવવા
એકદમ નાહું.

છલંગ=ફાળ, ફલંગ

પારખીઓ=શિકારીઓ

તેનો કંઠો મૂક્યો નહિ=તેની પછાડે
જવાનું ખંધ કર્યું નહિ

વટાવી=ઓળંગી

ઝાડી=જ્યાં ઘણાં ઝાડો હોય
જગા

ભરાઈ ગયું=સંતાપ ગયું

ચોપાસ=ચારે બાજુ

ખેંચતાણુ=ખેંચાખેંચ

વખોડવું=ખરાબ કહેવું, નીકું

સંકટ=દુઃખ

મોહી પડ્યું=ખુશી થયું

ફસાવી દીધું=દુઃખમાં નાખ્યું

વગર વિચારે=વિચાર કર્યા વિન

વખોડવી=તીંદવી

વખાણવી=સારી કહેવી

સોરઠ:—ઝાઘડીજને વગર વિચારે
વખાણવી કે વખોડવી નહિ.

પાઠ ૨૮ મો.

નકલ કરનાર=ખીજના જેવું કરનાર

ગભરાયું=મુંઝાયું

આખરે=છેવટે

રંગરેજ=કપડાં રંગનાર

જરદી=જરદા જેવો 'રંગ

ખાસ=ડાખ, અસર

દીપડો=ગિલાડીની જાતનું શિકારી
પ્રાણી

કરે છે=ખીએ છે

ગભરાશે=મુંઝાશે

પ્રધાનનું=દિવાનનું, મુખ્ય દારભારીનું

આગણે=આરણ્યા આગળ

ચોટી કરવી=સંભાળ રાખવી

ચટાપટા=જાત જાતના પટા

હુકાર=લોહું ધડનાર

કોદ=કામ કરવાની દુકાન

ડીલ=શરીર

પાખા=દાખા

ખોટી નકલ=ન ખની શકે તેવી નકલ

નકલ=ખીજના જેવું કરવું તે

જુરા હાલ=ખરાબ દશા

સોરઠ:—ખીજની ખોટી નકલ
કરવી નહિ.

પાઠ ૨૯ મો.

વરા માટે=જમણવાર માટે, ખર્ચ
માટે

પિએર=ખાપનું ઘર

મણુ ખેએક=આશરે બે મણુ

ટાંકણે=વખતે

મેળાપ=મુલાકાત, બેગાં મળવું તે.

ચડાડી ઉડી=વઢવા માંડી ગુસ્સાથી
ખોલવા લાગી.

નડવા=હેરાન કરવા

લેખવે છે=ગણે છે

મોઢે બાવે=વધારે કીંમત આપીને

ખપ=ઉપયોગ

શખી=ખડાઈ, ગર્વ

ચોટામાં=ખજરમાં

રંક=ગરીબ

રહ્યુંખડ્યું=કોષકળ

ભાવ=કિંમત

ચઢાવી=વધારી

ચાહે છે=છૂટે છે

દાદી મા=આપની મા

ભારેખમ=મેઘાં, મોટાઈવાળાં

માન=આખર, આવકાર

સૌ કોઈ=અધાં

સાર:—ભારેખમ થઈ ખૂણે ન
ખેસી રહેતાં બહાર પડી
અધાના ઉપયોગમાં આવવું.

પાઠ ૩૦ મો.

આપકર્મી=પોતાની જાતે કમાણી
કરીને ગુજરાન ચલાવનાર

કુંવર=દીકરા

આપકર્મી=આપનું કમાણેનું ખાનાર

રાજપાટ=રાજગાદી

તીર્થ=જાત્રાનું ઠેકાણું, પવિત્ર સ્થળ

વતન=રહેવાનું ગામ

દશેરા=આસો સુદ દશેમ

પર્વ=તહેવાર

ઝોમીંતી=ખબર ન પડે તેમ

તરાપ=ઠેકડો

સેના=ધરકર

ઉપરી=મુખ્ય

પાડોશનો=પાસેનો

લાશુ=નીમક, મીઠું, અનાજ

ફતેહ કરો=જીત મેળવો

દહેરામાં=મંદિરમાં

પ્રાર્થના=વિનંતી, ખંડગી

ડંકા=ટકોરા વગાડવા તે

ફરફરતાં=હવામાં ઉડતાં

નિશાનો=રાજ વાવટાઓ

તૂટી પડી=એકદમ હલ્લો કરી

તક=જાગ, વખત

નાસભાગ=નાસવું ને ભાગવું તે

ભેટયા=આયમાં લઇને મળ્યા

વરમાળ=વરની ડોકમાં નાખવાની
માળા

પહેરામણી=વજન વખતે આપવાની
ભેટ.

સાર:—આપકર્મી કહેવાવા કરતાં
આપકર્મી કહેવાવું તે સાચું છે.

પાઠ ૩૧ મો.

ધાસ=ખડ

ચારો=ચરવાનું

તાળે=ભરેલા પેટવાળો.

લહેર=ધીમો પવન

તકુકતો=જોસથી અવાજ કરતો
 ખાખોચીઈ=નાનો ખાડો
 ચગદાધને=કચરાધને
 ચઢાઉ=ચઢાવવાથી ચઢે તેવી,

કુલણુ

વેઠે છે=ખમે છે

ખોલ=શબ્દ

ગુસ્સે થઈ=રીસે ભરાઈ

મમતે ભરાઈ=હઠે ચઢી

મમત=હઠ

ગળ ઉપરાંત=શક્તિ ઉપરાંત

જીવ ગયો=મરી ગઈ

સાર:—ગળ ઉપરાંત કંઈ કરવું નહિ.

પાઠ ૩૨ મો

કપડાં=લુગડાં

ખરડાએલે=ગારાવાળાં થએલે

લપસી=ખશી

ખરડાયાં=ગારાવાળાં થયાં

ઉપકાર=કોઈનું બહુ કરવું તે

ચોકખાં=સ્વચ્છ, મેલ વગરનાં

ધૂજતો=થરથરતો

હી=ગજ, પાણીકાર

મલમલ=એક બીજાનું પાતળું કપડું

ખફારો=ધામ, ગરમી

સાહુકાર=પૈસાદાર

વાંક=ગુનો

ખેદરકાર=કાળજી વગરનો

ખોરીઆ=ખટન

ખતે=ખોતાની મેળે

સાર:—કપડાં ખરાબર પહેરવાં
 નેત્રએ.

પાઠ ૩૩ મો

આંખનો ઉપયાગ=આંખોને વા-
 પરથી તે

ભાઈખંધી=દોસ્તી

ધંધો રોજગાર=કામકાજ

દેશાવર=ખીજે દેશ

ડરવા=ખીવા

પાડોશમાં=નજીકમાં, પાસે

ખાતરી=ચોકસ વિચાર

ફાટ=ચીરો

અંગુઠીઆં=પગના અંગુઠામાં પ-

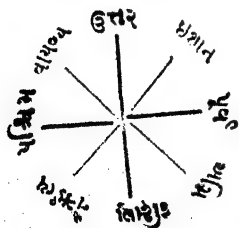
હેરવાનાં ધરેણાં

નેટવાં=પગની આંગળીઓમાં પ-

હેરવાનાં ધરેણાં

નિશાની=ચિહ્નો, એવાણાં

વહેળો=નાની નદી
 શેલો=પથરની લાટો
 ખરે=નકી જરૂર
 ઘોખી=કપડાં ઘોનાર
 ઘોખણ=ઘોખીના સ્ત્રી
 રાજમાગ=મોટો રસ્તો
 હુંકહુંક=નજીક, પાસે
 રિંક=તફાવ
 વસ્ત્રા=રથા
 ખંતીલા=હોંસીલા
 પુષ્કળ=વણો.
 સાર:-આખતો ઉપયોગ કરવો

પાઠ ૩૬ મો.

દિશાઓ=ખાજુઓ
 ટેકરો=જમીનનો જે ભાગ આ-
 જુખાજુની જમીનથી ઉંચો
 વધેલો હોય તે.
 પડછાયો=ઓળો
 છેકજ=ખીલકુલ
 કસરતશાળા=કસરત કરવાની જગા
 ખપોર=દહાડનો વચ્ચેનો વખત
 પીઠ=વાસો
 ચારે દિશાનાં નામ=પૂર્વ, પશ્ચિમ,
 ઉત્તર ને દક્ષિણ
 પૂર્વ=ઉગમણી
 પશ્ચિમ=આથમણી
 દક્ષિણ=જમણી

પાઠ ૩૭ મો.

એસતા વરસનો દહાડો=નવું વરસ
 શરૂ થાય તે દિવસ, કાતક
 સૂદી ૧
 સાથીઆ=આવા **卐** આકારો
 માપ=પ્રમાણ
 જાન ખખર
 ઓટલે=ઓટલા ઉપર

મથાળે=ઉપલા ભાગમાં

રસ્તો=ઉપાય

લંબાઇ=લાંબું માપ

પહોળાઇ=પહોળું માપ

મધ્યમાં=વચ્ચે

કરો=મોભ રાખવાની ટોચવાળી

દિવાલ

લંબચોરસ=આવા આકરનો

ચઢતી ઉતરતી=નિયમસર ઉંચી

થતી

બેઠકો=બેસવાની જગાઓ

ઝેલેરીઓ=પગથીઆના આકારની

બેઠકો.

ઠીક=સારી રીતે, ખરાબર

પાઠ ૩૮ એ

આગગાડી=દેવતાથી ચાલતી ગાડી

સ્થેશન=જે ઠેકાણે ગાડી ઉભી રહે

ને માણસો ચડે ઉતરે તે

જગા

નિશાન=એધાણું

પૂલ=નદી પર જવા આવવાને

બાંધેલો રસ્તો

ખેતરો=અનાજ વાવવાની જગાઓ

ગોચર=ગાયોને ચરવાની જગાઓ,

ખીડ

મેળવી=સરખાવી.

મથક=મુખ્ય ઠેકાણું

પાઠ ૩૯ એ

સહેલ=ગમતવાળી મુસાફરી

વર્ગ=કક્ષાસ

વર્ગ ભરાએલો=ધણા ડોકરા આવેલા

વગડો=ગામ બહારની જગા

પોપડો=દોરોને ચરવાની જગા,

ચરો, ખીડ

આંબાવાડી=આંબા હોય તેવી વાડી

નિચાણમાં=નીચી જગામાં

મેર=તરફ

વહેળો=નાની નદી

ઢાળ=ઢોળાવ, ઢળતી જમીન

દેખાવ=નજરે દેખાતો ભાગ

ટાટો=કંડો

મઝા=આનંદ

પ્રશાન=પૂર્વ ને ઉત્તર દિશા વ-

ચ્ચેનો ખૂણો

કાંઠો=નદી કાંઠાની જમીન

વહેણું=પાણીનું વહેણું તે

આઝાક=ઝઘથી ને સારી રીતે
કામ કરનારો.

આ પારથી પેલેપાર=આ કાઠથી
પેલે કાઠે

ક્યારકા=જમીનમાં પાળો કરીને
બનાવેલા ખાકા

સુગમ=સહેલું

મસ=ધણું

પાઠ ૪૦ મો.

અધિકારીઓ=અમલદારો

વાણુ=રાતનું જમનું તે

ભેસાળ=મામાનું બર

ચોરો=ગામડામાં મુખી, તલાટી
અને બીજા સરકારી માણ-
સોને કામકાજ કરવા બેસ-
વાનું મકાન

મુખી=પટેલ, ગામડાનો મુખ્ય
માણસ

ગધે મારે છે=ગધાય છે

બંદોબસ્ત=ગોઠવણ

હવાલદાર=મુખીના હાથ નીચેના
માણસ

વારાવાળો=કામ કરવાનો જેનો
વારો હોયતે

મામલતદાર=તાલુકાની દેખરેખ

રાખનાર અમલદાર

બરણું=રૈયત પાસેથી જે રકમ

આવી હોય તે

રાવળીઓ=વરતણીઓ. ચોકીદાર

સિપાઇ

તાલુકો=મામલતદાર રહેતા હોય તે

ગામ

તલાટી=ગામનું મહેસુલ ઉધ-

રાવનાર

તાલુકો=કેટલાક ગામોનો નક્કી

કરેલો જતો

હુંડી=મની ઓર્ડર, રૂપીઆ મ-

ળવાની ચિટ્ટી

ટપાલી=ટપાલના કાગળ વહેંચનાર

ગેરદાજર=હાજર નહિ તે

દાકતર=દવા કરનાર

પાઠ ૪૧ મો.

સવાર=સુરજ ઉગે તે વખત

સાંજ=સુરજ આથમે તે વખત

સોનેરી=સોના જેવો

કારો=આણુઓની લીટીઓ

અંગારા=ખજાના કોલસા

દુકાનદારો=દુકાનવાળા
 દુકાનો=માલ ભરેલાં ઘરો
 વાળી ઝાડીને=ઝાપડીને અને વાળીને
 કલોલ=આનંદના અવાજો
 વનસ્પતિ=ઝાડ, છોડ ને વેલા
 તાજી=ચળકતી
 ખીલતી=આનંદથી વધતી
 મધમાખો=મધ બનાવનારી માખી
 ખીલેલાં=ઉઘડેલાં
 લહેર=ધીમે સપાટો
 જન=માણસો
 જનાવર=માણસો સિવાયનાં બીજાં
 પ્રાણીઓ.
 આખરે=છેવટે
 ઘોંઘાટ=ગડગડાટવાળો અવાજ

પાઠ ૪૨ મો.

ફેર=તફાવત, જુદાપણું
 સમજ પાડીશ=સમજાવીશ.
 આસપાસ=ચારે તરફ
 ગુંગળાઇ=મુંઝાઇ
 પ્રાણી=જેનામાં જીવ છે ને જે
 હાલીચાલી થકે છે તે

ઝપાટો=આંચકો, જોરથી ધક્કો લા-
 ગવો તે
 પવન=ગતિવાળી હવા
 તોફાન=બહુ જોરથી વાતો પવન
 ઉથલી=ઉડી
 ફેલાઇ=ચોતરફ ફરી વળી.
 ફરી ગયો=બદલાઇ ગયો
 ફળાઉં=શેરી
 છોટના=ગાદેના
 દરીઓ=ખારા પાણીનો મોટો
 ભંડાર
 વરસાદ=વાદળાંમાંથી પડતું પાણી
 ધાન્ય=અનાજ
 પાકે=પેદા થાય
 પવનને લીધેજ=પવનથીજ
 વાસ=સુગંધ
 અકળામણુ=મુંઝવણ
 વાવાઝોડુ=વરસાદ સાથે પવનનું
 તોફાન

પાઠ ૪૩ મો.

મૂલ=કિંમત
 ઓછું=થોડું
 સહેલાઈથી=થોડી મહેનતે

ચુરો=ઝીણો લુકો

કણુ=કણીઓ

હું પ.ગળતો નથી=તાપ લગાડતાં

મારો રસ થતો નથી.

ઓગળતો નથી=પાણી સાથે મળી

જતો નથી

નિર્દય=દયા વિનાના

કાલ=રેતી સાથે મેળવેલો ચુનો.

કહાણી=વાત

સેંકડો=ઘણા સો

બારીક=ઝીણાં

જંતુઓ=જીવડાં

વેલ=છિદ્રો, કાણાં

થર=પડ

ચાંચવા=જમીન ખોદવાનાં ઓળર

પાવડા=ખોદેલી ધૂળ ટોપલામાં

ભરવાનાં ઓળર

હકીકત=વાત

પાઠ ૪૪ મો.

કંસારા=કંસુ ધડનારા, તાંબા

પિત્તળનાં વાસણો બનાવીને

વેચનારા.

બહેર મારી જાય છે=અહેરા થઈ

જાય છે

ભેળ=ભેગ, મેલ

ગાળીને=રસ કરીને

ચંબુ=શિરોષ્ઠ

નાળચાં=નળીઓ

ખેડાં=કાંડો ને ગામર

તાંબાકુંડી=તાંબાની કુંડી

માંજીએ=ધસીને સાફ કરીએ

થર=પડ

તાંબાના કાટનું નામ=જંગાલ

ઝેરી=ખાવાથી ઝેર ચઢે તેવો.

પુષ્કળ=ઘણું

સિક્કા=છાપવાળું નાણું

ટંકશાળ=સિક્કા પાડવાની જગા.

પાઠ ૪૫ મો.

ધાતુ=જે ટીપી શકાય છે ને જોનાં

પતરાં ને તાર થાય છે તે

વારો=વખત

ખાબુ=જમીનમાં ખોદેલો ખાડો

મેળવણી=ભેગું કરવું તે

પીગળાને=રસ થઈને

કટાય છે=કાટ વાળી થઈ જાય છે

માંજીયાં=ધસીને સાફ કરેલાં

સ ટું=સોંધું

પાઠ ૪૬ મે.

ધાસ=ખડ

વર્ગ છોડતી વેળાએ=રજા આપતી વખતે

ધાસનું ખજાર=ધાસ વેચાતું હોય તે ખજાર

દીઠો=જોયો

ચરો=ઢારને ચરવાની જગા

કુમળું=કુણું, તાણું

છાપરાં છવામાં=છાપરાંપર પા-થરવામાં

ધારવાળી=ધાર જેવી અણીદાર

ઠાર=ખાળુ

દાબ=દર્લ

નકામું=કામવગરનું

ચરાઉ=ચરનારાં

ગંજી=ધાસનો ગોઠવેલો ઢગલો

ગડીઓ=ગાંઠો

સુગંધ=સારી વાસ

ખુજળી=ખરજ, ખસ

ધુપેલ=પકવેલું તેલ

અતર=સુગંધીદાર તેલ

જડ=મૂળ

ઉપલાણુ=પાણી જે તરફથી આવતું હોય તે ભાગમાં

પાણીવાટમાં=પાણીને જવાના

રસ્તામાં

ચમરી=છોડું કુસનો જતથો

સુવાળી=લીસી

વાટ=રસ્તો

વાસ=ગંધ

પડા=થોડડા

ફૂટીને=ખાંડીને

મૂજ=સરકટની પાંદડીમાંથી બ-નાવેલી દોરી

પાઠ ૪૭ મે.

પરાળ=ડાંગરના દાણા કાઢી લીધા

પછી રહેલા છોડ

સળંગ=આખી

ગુચ્છો=જતથો, ઝુમખો

સેંકડો=ધણા સો

ખેતી કરે છે=જમીન ખેડીને વાવે છે

ખાતર=છાણ, મૂતર, સડેલું ધાસ વગેરે

મહીકાઠો=મહી નદીના કાંઠાનો

મુલક

નાગલી=ખાવટો

ખીડ=ધાસ ઉગતું હોય તે જગા
છડીને=ખાંડીને
દેખરાં=મીઠું મરચું નાખીને કરેલા
નાના રોટલા
ખસલી=ઝીણું ધાસ
રાતડીઆ=રાતી જુવાર
મીઠો=ગળ્યો

પાઠ ૪૮ માં

ખેડુત=ખેતી કરનાર
જખત=ધણી
મજૂરી=મહેનત
કામે વળગું છું=કામ કરવા માંડું છું
એક સામડું=અટક્યા વગર
ભાથું=ધેરથી સ્ત્રીમર્મા ખાવાનું ભઈ
જવામાં આવે તે
ભાથું=સુરજ
કોદ=ખજાને બાંધવાનું ઘર
ચારો=ખાવાનું ધાસ
નીરું છું=નાખું છું
કોવતવાળું=જોરાવર
આળસુ=કામ નહિ કરનાર
ભારે=ભારવાળું
હળપુણી=હળમાં નાખવાની કાસ

ચવડું=કાશના ટેકા માટે રાખેલો
ભાકડાનો તણ ખૂણીઓ ભાગ
સડ=અહાલ
ધુસરી=ધોંસરું, જોસરું.
છડો=હલેડી, કુંકરી
ચાસ=ઓળ, હાર, લીટા

પાઠ ૪૯ માં.

ટાંકણે=વખતે
ક્યારડા=મોટી મોટી પાળવાળા
ખાડા
રોપવું=રોપ કરીને વાવવા
રોપ=રોપવા સાડ ખી વાવીને
તૈયાર કરેલા છોડ
ધર=તર, રોપ
લીલાછમ=અહુજ લીલા
ઝીલવો=માથે પડવા દેવો
કાદવડીચડ=નરમ ગારો
સદા=હમેશાં
ખળી=જે ઠેકાણે ડાંગરને પરાળ-
મીથી છૂટી પાડવામાં આવે
છે તે જગા
છોડાં=ફાતરાં

પાઠ ૫૦ મો.

કોણુ=કોણ, ચીચુડો, શેરડીમાંથી

રસ કાઢવાનો સંચો

પડછા=પાંદડાં

પુખ્તગ=પણું

પેર=કાતળી, જે ગાંડો વચ્ચેનો

ભાગ

આંખ=ગાંડ આગળનો ભાગ જે-

માંથી શેરડીના નવા છોડ

થાય છે તે

પીત=પાણી પાછને તૈયાર કરેલો

પાક

તરકારી=શાકભાજી

કુકર=ભુંડ

પાકટ=પાકેલી

છારી=પાતળું પડ, પોપડી

ધટ=ધાટો

પાઠ ૫૧ મો.

રસોઈ થતી હતી=જમવાની ચીજો

તૈયાર થતી હતી.

તકરાર=વલ્લેડ, કળઓ

ખપનો=કામનો

ભાત=રાધેલા ચોખા

વડવા=વડવા

ઉજળો=વોળો

સંકટી=ધોળાપણું

પચી જાઉં છું=લોહીમાં મળી

જાઉં છું.

ભાવથી=હોંસથી

કણક=ચોટનો લોંદો

નકામાં=ફાકટ, ખાલી

હિસાબે=ગણતરીમાં

ઉપયોગી=ખપનાં

પાઠ ૫૨ મો.

મધમાખ=મધ ખનાવનારી માખી

મધપુડો=મધનું પોડું

લટકતો=ટીંગાતો

કામજો=ધાબજો.

ધુણી=ધુમાડવાળો દેવતા

પારકો=ખીજનો

નર=પુરુષ જાતની માખી

રાણી=મુખ્ય માખી

ઉછેરવાં=મોટાં કરવાં

ડંખ=સોય જેવો અણીદાર ભાગ

આળસુ=કામ નહિ કરવાર

જાતે=પોતે

ચોડખાં=મેલ વગરનાં
જંતુ=જીવડાં

પાઠ ૫૩ મેા.

ખાખોચીઆં=પાણી ભરેલા નાના
ખાડા.

મરખાં=કુકડાં
ચીકટ=ચીકાશ
નખળી=નળ વગરની
ભીંજતું=ભીનું થતું
દાંડી=પાતળી ડાળી.
જોડાએજાં=સંધાએલાં
દાઢ=ચાવવાના દાંત, ખેવડા દાંત
મરઘી=કુકડી
પાળ્યાં=રાખ્યાં
જળજે છે=સાચવે છે
ખડખડે=ખડખડાટ થાય
તજે=નીચે
જાતે=પોતે
છેડવા=કનડવા, દુઃખ દેવા
ધસીને=સામી થઇને
માંજર=કલગી, છોળું
ઉકરડા=ખાતરના ઢગલા, કચરાના
ઢગલા.

ખોતરવા=પગ વડે જરા જરા
ખોદવા.

વલાણું વાપ=સવાર થાય
ધંધે=કામે

પાઠ ૫૪ મેા.

સૌએ=અધાંએ
દીડી=જોષ
ચીં ચીં=ચકલીનો અવાજ
ચોક=ફળીઉં,
કાખરી=ઘોળી ને કાળી
તણખજાં=તરણાં, ધાસની નાની
સળીઓ.
કશાને=કોઇને
ખુણે ખોચરે=ખૂણામાં કે એવે
ખીજે ઠેકાણે.
ભુરાં=કાળાશ પડતાં ઘોળાં.
રઝળીને=રખડીને, ફરીને
ફાયદો=લાભ
ભો=ખીક, ડર, ભય
લાગ=વખત
લાગ ફાવે=વખત મળે
ઓછા=થોડા

પાઠ ૫૫ મો.

દેખાવ=નજરે પડતો ઘાટ
ગરદન=ડોકનો ઉપલો ભાગ
કેશવાળી=ગરદન પરના વાળ
ભંધ=સાથળ, ગોઠણની ઉપરનો
પગનો ભાગ

થાપા=ભંધના ચપટા ભાગ
નકર=પોલ વગરનો
સપાટ=સરખી, ખાડાદેકરા વગરની
ઝપાટાભંધ=એકદમ
ભગામ=ચોકડું
તીણા=નાનાને અણીદાર
ચપટા=અણી વગરના
જુસું=ધઉનું યુલું
લાંબી મજલ કાપે છે=વણા ગાઉ
ચાલો શકે છે

મજલ=મુસાફરી, રસ્તો
પાણીદાર=ચપળ, ચાલાક, ઝડપ-
વાળી
નીમકહલાલ=ખાધેલું હાક કરનાર.
ધણીની નોકરી ખતથી બ-
બવનાર

પ્રીતિ=હેત
ચમકે છે=લડકે છે, હેમકી ભયકે

શરત=હારજીતની રમત
પીક=ચંસો
જીન=ધોડાની પીઠપર માંડવાનો
ચામડાનો સામાન
બરદાસ=ચાકરી
લગભગ=ધાણું કરીને

પાઠ ૫૬ મો.

ધોડાની જાતનાં=ધોડાને મળતાં
નાળખંધ=નાળ જકનાર
ખરી=પગને છેડે શીંગડા જેવો
સખત ભાગ હોય તે

ફેર=તફાવત
જીમખો=જરથો
ખોખારે છે=હણુહણુ છે
વર્ષા કરે છે=વહે છે, ઉપાડે છે
અડીએલ=કામમાં મંડ્યું રહે તે
ઠોક=શીખી શકે નહિ તેવું
બરદાસ=ચાકરી
કલાગફ=કલા પ્રમાણે કરનાર
ટટું=નાનું ધોડું
ખચર=અડધું ધોડાને અને અડધું
ગધેડાને મળતું પ્રાણી

પાઠ ૫૭ મો.

વાડા=ધરની પાછળનો ભાગ
 ગોકળગાય=એક જંતુ
 તકાવત=જુદાપણું, ફેર
 ધડ=ડોકની નીચેનો શરીરનો બધો
 ભાગ
 ડોકું=ડોકની ઉપરનો શરીરનો
 ભાગ
 તાળવું=મોંની અદરનો, કંઠની ન-
 બ્રકનો, ઉપલા જડ્યાનો
 ભાગ
 હડપચી=દાઢી
 ભર્વા=ભર, નેણ
 પોપચા=આખા પરનું આમડીનું
 ઢાંકણ
 પાંપણુ=પોપચા પરના વાળ
 ખાળે છે=રોકે છે, અટકાવે છે
 લમણા=આંખો ને કાન વચ્ચેનો
 ભાગ
 ગાલ=મોં ને કાન વચ્ચેનો ભાગ
 પાતરાં=પાંદડાં
 વાનાં=અવયવ
 ગળું=ડોકનો આમલો ભાગ

ખોચી=ગરદન, ડોકનો પાછલો ભાગ
 મેર=આજુ
 પાસે=પડખે
 વચલે ગાળે=વચલા ભાગમાં
 પેડું=પેટની નીચેનો ભાગ
 ઢીચણુ=ગોઠણુ, ધુટણુ
 થાપો=જડો ભાગ
 જાંધ=સાથળ
 નજો=ઢીંચણુ નીચેનું પગનું દાઢકું.
 એડી=પેની
 ખરે=જરૂર

પાઠ ૫૮ મો.

આકાર=પાટ
 વાસ=ગંધ
 સુંવાળી=લીસી
 સ્વાદ=ચાખવાથી જીભ પર થતી
 અસર
 મઝાની=સારી
 મન=મરજી ધ્રુષ્ટિ
 ધખાકો=પડવાથી થયેલો અવાજ
 ઇન્દ્રિય=જે વડે કોઈ વસ્તુનું કંઈ
 પણ જ્ઞાન થાય તે.
 જ્ઞાન=ખબર, સમજણ

પાઠ ૫૯ મે.

રંગરેખ=કપડાં રંગનાર

છુટી=રંગ

ધેરા=ધાટા

ખૂલતા=ચમકદાર, ઉઘડતા, બપ-

કાદાર

ઝાંખા=ઝોછા તેજવાળા

મૂળરંજ=જે મેળવણીથી બનતા

નથી તે જેવા કે લાલ, પીળા

ને વાદળી

મેળવી=મેળા કરી

કીરમજી=(ખુલતો લાલ ને થોડો

ધેરા વાદળી

કેસરીઓ=કેસરના જેવો

(પીળા ને થોડો ખુલતો લાલ.)

તપખીરી=તપખીર-અજરના જેવો

(નારંગી ને લીલો.)

કથાઈ=કાથા જેવો (નારંગી ને

જાંબુડો.)

રાખોડી=રાખના જેવો (ધોળા ને

થોડો કાળો.)

ઝાંખો ભુરો=ઝળાશ પડતો ધોળા

(ધોળાને વધારે કાળો.)

ખુલતો વાદળી=વાદળના જેવો

(ધેરા વાદળી ને થોડો ધોળા)

ઝોછાવતા=થોડા ઝાઝા

ગુલાબી=ગુલાબ ના ફૂલ જેવો

(ધોળા ને થોડો ખુલતો લાલ)

પાઠ ૬૦ મે.

ઉઘાડો=લુગડાં પહેર્યા વિનાનો.

ડીલ=શરીર

ટેવ=હેરા, આદત

કાપડ=લુગડું

અંગરખા=શરીરનું રક્ષણ કરનાર

લુગડું

દોશી વાણીઓ=કાપડ વેચનાર

છીંટ=એક જાતનું જાપેલું કપડું

ખારતો=એક જાતનું સફેદ કપડું.

સેલું=એક જાતનું માથે બાંધવાનું

ને ખભે રાખવાનું કપડું.

જામનાની=એક જાતનું ત્રીણું જુ-

દાદાર કપડું

જાંબલી=જાંબલી રહેનાર

ગરીન=પૈસા વગરના

રંગદાર=રંગલાં

પથુ=ઝોપડાં જનાવર

ફાંટી=ત્રીણું, હાકાને સુવાળા વાળા

ગરજ સારે છે=કામ કરે છે,

તંગી મટાડે છે.

બીજી ચોપડીના કવિતાના અર્થ.

પાઠ ૨ જો. સવારનું વર્ણન.

વર્ણન=વર્ણિકત.

વાણું વાયું=સવાર થયું.

ઝગઝગાટ=ચળકાટ

ઝાડપાન=ઝાડનાં પાંદડાં,

જાગ=ઝીક

વીતી=જતી રહી

દીસે=દેખાય

હાલે=હાલે

મુજ=મારા

પૂર્વે=પૂર્વ દિશામાં

ભાત ભાત=જાત જાતના

ખાળ=ખાળક

મારા વહાલા ખાળક, ઝીક. વનમાં પંખી બોલે છે. રાત જતી રહી ને સવાર થયું. પૂર્વ દિશામાં ચળકાટ થયો. જાત જાતના રંગ દેખાય છે અને ઝાડનાં પાંદડાં હાલે છે. (૧)

કુટકા=રૂપાળા

મધુર=મીઠું

મેના=એક જાતનું પંખી

કુકડા કુકરે કુક કરે છે; કાગડા કાકા કરે છે; મેના, રૂપાળા પોપટ ને મોર મીઠા શબ્દો બોલે છે. મારા (૨)

ચંદ્રતેજ=ચંદ્રનું અજવાળું

ઉડી ગયું=જતું રહ્યું

બોળ=શોભે

શીકું=કાંખું

તાળું થયું=કાળું પડી ગયું

તારા તેજ=તારાનું અજવાળું

ખૂણાખાંચા=સંતાવાની જમા.

ચંદ્રનું અજવાળું કાંખું થઈ ગયું, તારાનું અજવાળું જતું

રહું, ચોરતું મોંદુ કાળું પડી ગયું, ને તેઓ સંતાવાને માટે ખૂણા-ખાંચા શોધે છે. મારાં (૩)

લકતજનો=પ્રભુની લક્ષિત કરનારા
ગવૈયા=ગાયન ગાનારા
દાતા=દાન દેનાર
સાઈ=સાઈ
મુદ્દા=મસીદમાં બાગ પોકારનાર
ધ્યાન ધરે=પ્રભુમાં મન લગાડે

ગાન કરે=ગાયન ગાય
દીએ=આપે
દાન=ધર્મને માટે આપવું તે
બાગ બોલે=નિમાજને માટે જૂમ પાડે.

પ્રભુની લક્ષિત કરનારા લોકો પ્રભુમાં મન લગાડે છે, ગવૈયા ગાયન ગાય છે, દાતા માણસો સાઈ દાન આપે છે, ને મુદ્દા બાગ પોકારે છે. મારાં (૪)

સુરજ તણો=સુરજનો
ભમર=ભમરો
બોલે=ઉઘાડે
ઉદય=ઉગવું તે
કમળ=એક જાતનું પાણીમાં થતું

ફૂલ.

સુરજ તણો ઉદય થયો=સુરજ ઉઘે
અંધકાર=અંધારું
પત્ર=પાંખડીઓ

સુરજ ઉઘે, રાતનું અંધારું ગયું, ભમરો 'ગૂં ગૂં' કરી રહ્યો છે ને કમળ પોતાની પાંખડીઓ ઉઘાડે છે. મારાં (૫)

હમંગી=હોંસીલાં
ચારો=ખાવાનું
પંખેર=પંખીઓ

બોળે=શોધે
ધાય=દોડે
ઢાર=ગાય, બળદ, ભેંસ વગેરે.

જેમ જેમ તડકો વધતો જાય છે તેમ તેમ માણસો હોંસીલાં થાય છે. આકાશમાં પંખીઓ દોડે છે ને ઢાર ખાવાનું શોધે છે.

મારાં (૬)

વેલી=વેલા

તાળ=નવાં

ધીમે=હળવે

તૂલ=અનાજ

ખાલે=ઉધડે

ટાળે=મેઘાં મળીને

જાડ, વેલા, ફળ ને પુલ ધીમે ધીમે ઉધડે છે (વધે છે.) તેમાં કંઈ પણ ભૂલ નથી. ઘણાં પંખીઓ મેઘાં થઇને તાળાં અનાજ ખાવા જાય છે. મારાં (૭)

વીરા=ભાઇ

ધ્યાન દઇ=મન લગાડી

મગન=ખુશી

માત=મા

પ્રભુકેરું=પ્રભુનું

હે ભાઇ, ખુશી થઇ, પ્રભુનું નામ લઇને ઉઠ, પછી મન લગાડીને પાઠ વાંચ, એમ મા ખોલે છે. મારાં (૮)

સાર:—સવારમાં વહેલા ઉઠી પોતાનું કામ કરવું.

પાઠ ૫ મા. સોજત તેવો અસર.

સંગ=સોજત

રંગ=અસર

બેસે=થાય, આવે

પ્રેમ=હેત, પ્રીતિ

પેસે=આવે

કામ=ઠકાણું

કરશે=રહેશે, બેસશે

રૂંઠે=સારે

રૂંઠે સંગે=સારી સોજતથી

રૂંઠા=સારો

ખુરે=નકારે

ખુરે સંગે=નકારી સોજનથી

ખુરો=નકારો

બને=થાય

મેંતા=માસ્તર

ભાગ્યશાળી=નસીબદાર

જેને જેવી સોજત હોય,

જેને જેવી સોજત હોય,

તેને તેવી બહુ અસર થાય.

તેનામાં પ્રીતિ પણ તેવીજ આવે

જેને જેવી સોખત હશે, તેવાં કામ તે કરશે.
 જેને જેવી સોખત હશે તેવે ઠેકાણે જઈને તે બેસશે.
 સારી સોખતથી સારો થશે, નહારા સોખતથી નહારો થાય.
 કારા માસ્તરની સોખતથી નસીંગદાર વિદ્યાર્થી વિદ્યા બણે છે.
 સાર:—સારી સોખત રાખી.

પ્રાઠ ૧૦ મો ફરી ફરીને કામ કરવા વિષે.

જાળ=કરોળીઓ તાંતણાની જાળી | મોંમ=જમીન
 ગુંથે છે તે. | વણતૂટલે=તૂટ્યા વગરને.
 ગજરાય=મુંઝાય, અડળાય.

એક કરોળીઓ જાળ બનાવતાં જમીન પર પડ્યો તે મુંઝાવા
 લાગ્યો. તેણે તૂટ્યા વગરને તાંતણે ઉપર ચઢ્યા માંડ્યું. (૧)

માટ=માટે | કો=કોઈ, કાંઈ
 ફાળ્યો નહિ=ચાલ્યો નહિ | ધાટ=ઉપાય, યુક્તિ, લાગ

તેણે ઉપર ચઢવાને માટે મહેનત શરૂ કરી પણ પાછો હટી પડ્યો.
 ને કોઈ ઉપાય ચાલ્યો નહિ. (૨)

ફરી ફરીને=વારંવાર | એ રીતે=એ પ્રમાણે
 ફાવતાં=ઉપાય ચાલતાં | મંડ્યો રહ્યો=મહેનત કરી.

એ રીતે ફરી ફરીને એ ત્રણ વાર મહેનત કરી પણ તેમાં
 ઉપાય ન ચાલતાં ફરીને તૈયાર થયો. (૩)

હિંમત=શીલું નહિ તે. | હાંસથી=હિમંશથી
 નિરધાર=નક્કી | લાડ્યો=તૈયાર થયો

તે હિંમત રાખી હિમંશથી છઠ્ઠીવાર તૈયાર થયો ને પીરજી
 નક્કી જાળે જઈ પહોંચ્યો. (૪)

ખંતથી=હિમંગથી

પગતળે=પગ નીચે

યતન=મહેનત

વણમેન=વગરમેતે

ચગદાધને=કચરાધને

જો તેણે ફરી ફરીને હિમંગથી મહેનત ન કરી હોત તો કાપના પગતળે કચરાધને વગર મેતે મરી જાત. (૫)

આજસ=કામ કરવું ગમે નહિ તે

અનંત=પાર વગરના, ઘણા.

તણ=છોડી દઈ

લાભ=ફાયદા

ખંત=હોંસ, હિમંગ

પામે=મેળવે

એ રીતે જો આણસો મનમાં હોંસ રાખી, આજસ છોડી દઈ મહેનત કરે તો ઘણા ફાયદા મેળવે. (૬)

સાર:—સારું કામ કરવાને માટે કરોળીઆની પેઠુ ફરી ફરીને મહેનત કરવી.

પાઠ ૧૫ મા. ભાઈબેનના સમજ જવા વિષે.

મળી=મેળા થઈ

સંપી=હળીમળી

સુખચેન=સુખ ને મઝા

ભડે=ખાડે, કળઆ કરી

રડે=રડે.

સમજો=અર્થ

શોક=દીલગીરિ

ભાજ=આગર

પટે=ઝોળી ધાય

નિંદે=ખરાબ બોલે.

(ભાઈ બોલે છે) હે બેન, આપણે બંને જણુ મેળા થઈ, હળીમળીને રમીએ તો સુખ ધાય ને મઝા પડે. કળઆ કરીએ કે મઝાએ તો મહુ દીલગીરિ ધાય, તેથી આપણી આગર ઝોળી ધાય ને બેઠા આપણું ખરાબ બોલે. (૧)

બળવંતા=બળવાળા

સદા=હંમેશાં

દહાડા=દિવસો

કદીએ=કોઇ દિવસ પણ

લેશ=જરા

કલેશ=કળુઓ

હે બળવાળા પરમેશ્વર આપ, તું અમને હંમેશાં સંપ આપ
જેથી અમારા દિવસો સુખમાં જાય ને કોઇ દિવસ પણ જરા પણ
કળુઓ ન થાય. (૨)

હળતાં મળતાં હોય=સંપ સંપીને

રહેતાં હોય,

રમે જમે=રમે ને ખાય

ગીતો=ગાયન

માતા=મા

રાજી=ખુશી

બાળકો સંપી સંપીને રહેતાં હોય, કોઇ પણ દિવસ લહે
રમે નહિ; રમે, જમે ને ગીતો ગાય તો મા મનમાં ખુશી થાય.
સાર:—બાળકોએ હંમેશાં સંપસંપીને રહેવું.

પાઠ ૨૫ મે. પિતાની કુહાડી.

પિતાની=આપની

બાળ=બાળક

કુહાડી=લાકડાં કાપવાનું લોહાનું

હથિયાર.

બન્યો=થયો

બાયડો=મરદ, પુરુષ

આ'દુર=શુરવીર, હિંમતવાન

શાણો=ડાણો

ધાવ=ધા

બાળે=જુએ

ખેલતો=રમતો

એક નાનો બાળક ચોતાના આપની કુહાડી લઈ હિંમતવાન ને
મજા મરદ બન્યો. કંઈ ચીજ જુએ તેને ધા કરીને મારી નાખે
એમ રમતો રમતો ગામને ઝાપે તળાવ હતું ત્યાં ગયો. (૧)

નીર=પાણી

તીંહી=ત્યાં

જરા=થોડું

નિહાળ્યું=જોયું, ટીકું

પાણી માંહી=પાણીમાં

ઝોં=ખીંધો

દીલે=મનમાં

તે ધડી=તે વખતે

રડયો=રોયો

ચીસ=જૂમ, રાડ

ત્યાં માંહી જરા પાણી હજાવ્યું ને બાળક પાણીમાં કંઈક જોયું તેથી બાળક મનમાં ખીંધો ને કુહાડી પાણીમાં પડી ગઈ તે વખતે તે ત્યાં જહુ જૂમ પાડીને રોયો. (૨)

સદા=હંમેશાં

મુશર્તા=હસ્તાં કરતાં, હીંચતાં.

સમાનાં=સમાધ રહેતાં

સુણી=સાંભળી

સાદ=અવાજ

ભત્રાં=મારાં

વદે=કહે, બોલ.

હંમેશાં પાણીમાં હસ્તાં કરતાં ને સમાધ રહેતાં સારાં દેસીમાતા છોકરાની ચીસ સાંભળીને પાણીમાંથી બહાર આવ્યાં. દેવી બોલ્યાં, આ રૂપાની કુહાડી લે. બાળક બોલ્યો, માતા, મારી એવી નથી. (૩)

ખીંજવાર=ખીંજ વખત

ગમે=પસંદ પડે

ખતાવી=દેખાડી

લ.સાં=સારાં

દેવીએ ખીંજ વખત સોનાની કુહાડી લાવીને દેખાડી. બાળક માથું હલાવીને બોલ્યો; એ નહિ, મને તો મારી સારી કુહાડી ગમે; માટે હે સારાં માતાજી, મને પાણીમાંથી કાઢી આપો. (૪)

ઢાહરો.

સાથ=સાથે

સુખસપ્ત=સુખ ને પૈસો (દાસત).

નેર=મહેરબાની, ક્યા

હજો=મળો, થાઓ

જગવાય=કુનિયાના પણી, પરમેશ્વર

દેવીએ પાણીમાંથી કુહાડી કાઢી આપી પછી ઓકરા સાથે બોલી તને સુખ ને દોલત મળે ને પરમેશ્વર તારાપર મહરબાની કરે.
સાર:—સાચું બોલવું.

પાઠ ૩૬ મો. પ્રભુના મહિમા.

મહિમા=મોટામ

જગપતિ=જગતનો ધણી, પરમેશ્વર

જગમા=દુનિયામાં

રચી=નનાવી, કરી

રચના=ખનાવટ, શોભા

ફેડી=સારી

અપાર=પાર વગરની, ધણી

પ્રાણી=જેમાં જીવ છે ને જે હાલી-

ચાલી શક છે તે

સરખાવ્યા=ખનાવ્યાં

સંસાર=દુનિયા, જગત

પરમેશ્વરે દુનિયામાં ધણી સારી રચના કરી છે. દુનિયામાં નાનાં મોટાં પ્રાણીઓ ખનાવ્યાં છે.

નવરંગી=નવા નવા રંગનાં

ખીલતાં=ઉઘડતાં

ગાન=ગાયન

તરપાન=ઝાડનાં પાંદડાં

નવા નવા રંગનાં પુલો ખીલી રહ્યાં છે. પંખી ગાયન ગાય છે. પંખીની પાંખો ને ઝાડનાં પાંદડાં સારા રંગથી શોભા રહ્યાં છે. (૨)

માઝ=પર્વતો

કેશઝાંઘિયા ને હોળા ટેકરા

સિંધુ=હરીઓ

સરિતા=નદી

ધાટ=આરા, કિનારા

સરિતા ધાટ=નદીના આરા

રળિયામણી=સુંદર, શોભિતી

નગર=સહેર

વન=જંગલ

વાટ=રસ્તો

મોટા પહાડ, હોળા ને હોળા ટેકરા, હરીઓ ને નદીના આરા તથા સહેર ને વનના રસ્તા એ બધે રચેલે આ સુંદર રચના કરી છે. (૩)

શક્તિજ=કંડો

સાર=સારી

તાપ=તડકો

તાપ તપે છે=તડકો પડે છે

નિધાર=નક્કી

આળામાં કંડો પવન સારી કંડક આપે છે, ઉતાળામાં નક્કી સુરજનો તડકો પડે છે. (૪)

ઝુલ્હર્તા=ઝટકતાં

મધુર=મીઠા

નાદ=અવાજ

ચોમાસાના દિવસમાં વરદાદ વગ્સે છે, ઝાડ પર ફળો લટકે છે ને મોરના મધુર અવાજ સંભળાય છે. (૫)

સુદર્ભા=અજવાળીઆમાં

ચંદ્રતણી=ચંદ્રની

કળા=તેજ

ચંદ્રતણી કળા=ચંદ્રનું તેજ

વદર્ભા=અંધારાઆમાં

દીસે=દેખાય

રંગ=સારો

રંગ=દેખાય, શોભા

સુદર્ભા ચંદ્રનું તેજ આનંદ આપે છે ને વદર્ભા તારાના તેજનો સારો રંગ દેખાય છે. (૬)

મેદાન=સપાટ જમીન

રમત=આનંદ

કારણે=માટે

જળમહીં=પાણીમાં

પાન=પાંદડાં

રમત ગમતને માટે મોટાં મેદાન બનાવેલાં છે. વેલા ને પાંદડાં પાણીમાં કેવાં તરે છે ! (૭)

આખીડી=આંખ

બલુ=સાઈ

જેવાને આંખ આપી છે, સાંભળવાને કાન આપ્યા છે ને મોલવાને જીભ બનાવી છે, આ બધું પ્રભુએ સાઈ કર્યું છે. (૮)

સાથ=સાથે

આવાણું=આવવાનું, આવવાનું

કીધો=કર્યો

કળી=ખુબી, યુક્તિ

કળી જાય નહિ=સમજી શકાય નહિ

સરજી=ખતાવી

સરજનાર=ખતાવનાર, પરમેશ્વર

દાંતની સાથે ખાતનું દર્દને બહુ ઉપકાર કર્યો છે. આ પ્રયત્ન પ્રભુએ જેને ખુબીઓ ખતાવી છે તે બધી સમજી શકાય તેવી નથી.

સાર;—પ્રભુનો મહિમા અપાર છે.

પાઠ ૩૫ મો વસંતઋતુ.

વસંતઋતુ=ફાગણ ને ચૈત્રમાસ

ઋતુ=મોસમ

વિશાળ=મોટા

છજેલ=પથરાએલી

તંબુ=જાડાં લુગડાંનું ઘર

તંબુ તાણેલ=તંબુ ખનાવેલ

રૂપ=જેવાં

મોટા વડ પર વેલ પથરાએલી છે તેથી જાણે તંબુ તાણેલ હોય એમ લાગે છે. કેળ, નાળિયેરી ને તાડ બધાં ઝાડો ધજા ને વાવટા-જેવાં જણાય છે.

પાન=પાંદડાં

ખરી=ફાળખીથી છુટા પડી

પૃથ્વી=જમીન

પાકાં=પાંદડાં

વનસ્પતિ=ઝાડ, છોડ વગેરે

પથવ=પાંદડાં

ધરી=ધારણુ કરી, લાવી

સ્થાય=શોભે

પીળાં ને પાકાં પાંદડાં હોય તે ખરીને જમીન પર પડે છે ને વનસ્પતિ પોતાના શરીરે નવાં પાંદડાં ધારણુ કરીને શોભે છે. (૨)

મીઠા ખાલ=સારાં વચન

કલોલ=આનંદના અવાજ

વિશેષ=ધણાં, વધારે

એણ=સારૂં

કાયલ મીઠા બોલ બોલે છે, મેના ને પોપટ આનંદના અવાજ કરે છે અને તીતર, કચુતર તથા બીજાં ધણાં પંખીઓ જાતજાતના રજૂ ગાય છે ને સારી રીતે નાચે છે.

કેસુડા=કેસુડાંમાંથી નીકળતો

કેસુડાં=ખાખરાનાં પોપટની

ચાંચ જેવાં પુલ

ઘોળીને=ખનાવીને, ધુટીને.

બેલે=રમે

લોક=માણસો

પુવારા=જેમાંથી પાણીની સેર ઉઠે

ઉડે છે તે

ચોટાં=ખઝાર

ચોક=ચાર રસ્તા ભેગા થતા હોય

તે જગા

કેસુડા રંગ ઘોળીને લોટા હોળી રમે છે. ખાગમાં પુવારા ઉડે છે ને લોટા ખઝાર તથા ચોક છાંટે છે.

ગુંજાર=ગુંગું અવાજ કરવો તે

નવરંગ=નવા નવા રંગ

અપાર=પાર વગરના, ધણા

મોર=આંખાનાં ફૂલ

ખીલી=ઉધડી

ચાંદની=અજવાળી રાત

ચારે કાર=ચારે બાજુ, બધી તરફ

લમરાઓ ગુંજાર કરી રહ્યા છે. ઝાડો ઉપર નવા રંગો ખીર

વિનાના દેખાય છે. આંખા ઉપર મોર શોભે છે ને બધી તરફ અજવાળી રાત ખીલી રહી છે

સ્વાદે=સ્વાદથી

શિખંડ=હઠીમાં ખાંડ નાખીને

ખનાવેલી મિઠાઈ

જન=માણસો

શીતળ=ઠંડું

નીર=પાણી

પશ્ચિમદક્ષિણ પવન=નૈઋત્ય પૂ-

ણાનો પવન

માણસો સ્વાદથી શિખંડ ખાય છે, ઠંડું પાણી પીએ છે ને નૈઋત્ય પૂણાના પવનથી શરીર સુખી થાય છે.

સાર:—વસંત ઋતુમાં ઝાડને નવાં પાન આવે છે, તાપ પડવો શરૂ થાય છે ને માણસોને ઠંડી વસ્તુ ગમે છે.

પાઠ ૪૮ માં ખેડુત.

ખેડુત=ખેતી કરનાર

ખરે=નકડી, જરૂર, ખરખર

તાત=આપ

જગતનો=દુનિયાનો

સધળો સંસાર=મધી દુનિયા

પ્રાણતો=ભરણુ પોષણ કરતો

ધાસ=ખડ

ધાન્ય=અનાજ

નીપગ્નવે=ઉત્પન્ન કરે, પેદાકરે,

ઉગ્ગનવે

અન્ન=અનાજ

સહુ=મધા

ધરે=ધારણ કરે, પહેરે

વસ્ત્રો=લુગડાં

જન=માણસો

ભાવે=હોંસે, હેતથી

હે ખેડુત ! તું ખરેખર આ દુનિયાનો આપ ગણાય છે. આ

મધી દુનિયા તુંજ તો જન્મ્યો છે. કાંણુ કે તું કપાસ, રૂણ, ફૂલ, ધાસ ને અનાજ ઉત્પન્ન કરે છે. બધા જીવો અનાજ ખાય છે ને માણસો ધાંસથી લુગડાં પહેરે છે. (૧)

સહે=ખમે, વેર

સહુ=મજબુત

સંતોષ=સંતોષમાં

સંતોષ=મજબુત જોડણી આપે તેટલું

જામાં આનંદ માનવો તે

ઉત્તમ=સારામાં સારી, સૌથી સરસ

તું તાપ ને વરસાદ ખમે છે, વળી ખડું મહેનત કરે છે તેથી શરીરે મજબુત રહે છે. તું હમેશાં સંતોષમાં રહે છે ખરેખર ! ખેતી

ખર ઉપકારી=ખીચી ઉપર ઉપકાર કરનારી

ખરી=સાચી, બારે

ખંતથી=હોંસથી

દાએ=આપે

શીખ=બોધ, શિષ્યામણ

ઉત્તમ છે વળી તે બીજા ઉપર ઉપકાર કરનારી છે. તું ખરી દેસથી જન્મતને સારી શિખા આપે છે.

સાર:—ખેતી ઉત્તમ છે કસોડે તે બેકુતનું તથા બીજાનું બધું કરનારી છે.

પાઠ પર મો. મધમાખી.

મધમાખી=મધખતાવનારી માખી

મહેનતુ=ઉઘોગી

હુન્તર=ધંધો, કળા

હુન્તર તણી=હુન્તરની

મનહર=મનને ખેંચે તેવો, મુંદર

મધપુડા=મધ ભરવાનો પુડો

રચે=જનાવે

તત્કાળ=તરત

હે મધમાખી ! તું મહેનતુ છે અને હુન્તરની નિશાળ છે. મુંદર મધપુડો બનાવે છે ને તેમાં તરત રસ (મધ) ચૂકે છે. (૧)

સરે=ધાય

ગુણ=ભાવદો

અપાર=ધણો

મીઠું મધ ચૂસી લઈ મીઠું તૈયાર કરે છે તેથી ધણું કામો ધાય છે ને તે ધણો ફાયદો કરે છે. (૨)

નાનું સરખું=ખડખડ નાનું

દીસે=દેખાય

ચોકખી=મેલ વગરની

આજસ=કામ કરવું ગમે નહિ તે.

તજે=છોડી દે

તમઃમ=અધુ

તું બહુ નાનું જીવકું છે તોપણ મોટું કામ કરે છે, વળી ડાહી ને ચોકખી દેખાય છે ને અધુ આજસ તજી દે છે. (૩)

ઉઘોગી=મહેનતુ

પંકમ=વખણાય

હીસી, કરોળીયા ને નોકાડા એ ઉઘોગી જીવડાં કહેવાય છે, તેમાં તું ધણી વખણાય છે.

સાર:—મધમાખી જેવા ઉઘોગી ને ઉપયોગી થવું.

પોથી.

ના.

એકમાં ના

કલ્પ (ઓછું)

તે પોથી.

૧૦૦૦૦૦૦	૧૧૦૦૦૦ ૮૧	૨૧૦૦૦૦૧૫૦૦	૩૧૦૦૦૦૨૩૦	૪૧૦૦૦૦૩૦૦૦
૨૦૦૦૦૦૧૦૦	૧૨૦૦૦૦ ૯	૨૨૦૦૦૦૧૬૦૦	૩૨૦૦૦૦૨૪૦	૪૨૦૦૦૦૩૧૦૦
૩૦૦૦૦૦૨૦૦	૧૩૦૦૦૦ ૯૦૦	૨૩૦૦૦૦૧૭૦૦	૩૩૦૦૦૦૨૪૦૦	૪૩૦૦૦૦૩૨૦૦
૪૦૦૦૦૦૩૦૦	૧૪૦૦૦૦૧૦૦૦	૨૪૦૦૦૦૧૮૦૦	૩૪૦૦૦૦૨૫૦૦	૪૪૦૦૦૦૩૩૦૦
૫૦૦૦૦૦૩૦૦	૧૫૦૦૦૦૧૧૦૦	૨૫૦૦૦૦૧૮૦૦	૩૫૦૦૦૦૨૬૦૦	૪૫૦૦૦૦૩૩૦૦
૬૦૦૦૦૦૪૦૦	૧૬૦૦૦૦૧૨૦૦	૨૬૦૦૦૦૧૯૦૦	૩૬૦૦૦૦૨૭૦૦	૪૬૦૦૦૦૩૪૦૦
૭૦૦૦૦૦૫૦૦	૧૭૦૦૦૦૧૨૦૦	૨૭૦૦૦૦૨૦૦૦	૩૭૦૦૦૦૨૭૦૦	૪૭૦૦૦૦૩૫૦૦
૮૦૦૦૦૦૬૦૦	૧૮૦૦૦૦૧૩૦૦	૨૮૦૦૦૦૨૧૦૦	૩૮૦૦૦૦૨૮૦૦	૪૮૦૦૦૦૩૬૦૦
૯૦૦૦૦૦૬૦૦	૧૯૦૦૦૦૧૪૦૦	૨૯૦૦૦૦૨૧૦૦	૩૯૦૦૦૦૨૯૦૦	૪૯૦૦૦૦૩૬૦૦
૧૦૦૦૦૦૭૦૦	૨૦૦૦૦૦૧૫૦૦	૩૦૦૦૦૦૨૨૦૦	૪૦૦૦૦૦૩૦૦૦	૫૦૦૦૦૦૩૭૦૦

ત્રણ વાર ના તે ના

૫૧૦૦૦૦૩૮૦	૬૧૦૦૦૦૪૫૦૦	૭૧૦૦૦૦૫૩૦	૮૧૦૦૦૦૬૦૦૦	૯૧૦૦૦૦૬૮૦
૫૨૦૦૦૦૩૯૦	૬૨૦૦૦૦૪૬૦૦	૭૨૦૦૦૦૫૪૦	૮૨૦૦૦૦૬૧૦૦	૯૨૦૦૦૦૬૯૦
૫૩૦૦૦૦૪૦૦	૭૩૦૦૦૦૪૭૦	૭૩૦૦૦૦૫૪૦૦	૮૩૦૦૦૦૬૨૦૦	૯૩૦૦૦૦૬૯૦૦
૫૪૦૦૦૦૪૦૦	૬૪૦૦૦૦૪૮૦	૭૪૦૦૦૦૫૫૦૦	૮૪૦૦૦૦૬૩૦૦	૯૪૦૦૦૦૭૦૦૦
૫૫૦૦૦૦૪૧૦	૬૫૦૦૦૦૪૮૦૦	૭૫૦૦૦૦૫૬૦૦	૮૫૦૦૦૦૬૩૦૦	૯૫૦૦૦૦૭૧૦૦
૫૬૦૦૦૦૪૨૦	૬૬૦૦૦૦૪૯૦૦	૭૬૦૦૦૦૫૭૦૦	૮૬૦૦૦૦૬૪૦૦	૯૬૦૦૦૦૭૨૦૦
૫૭૦૦૦૦૪૨૦૦	૬૭૦૦૦૦૫૦૦૦	૭૭૦૦૦૦૫૭૦૦	૮૭૦૦૦૦૬૫૦૦	૯૭૦૦૦૦૭૨૦૦
૫૮૦૦૦૦૪૩૦૦	૬૮૦૦૦૦૫૧૦૦	૭૮૦૦૦૦૫૮૦૦	૮૮૦૦૦૦૬૬૦૦	૯૮૦૦૦૦૭૩૦૦
૫૯૦૦૦૦૪૪૦	૬૯૦૦૦૦૫૧૦૦	૭૯૦૦૦૦૫૯૦૦	૮૯૦૦૦૦૬૬૦૦	૯૯૦૦૦૦૭૪૦૦
૬૦૦૦૦૦૪૫૦	૭૦૦૦૦૦૫૨૦૦	૮૦૦૦૦૦૬૦૦૦	૯૦૦૦૦૦૬૭૦૦	૧૦૦૦૦૦૭૫૦૦

૨૪ પોથી ?

કરના પોથી કદ ?

સવાયાં.

૦૧

$$૧ + ૦૧ = ૧૧ \text{ (સવા)}$$

૧ ૧૧ ૧૧	૧૧ ૧૧ ૧૩૧૧	૨૧ ૧૧ ૨૬૧	૩૧ ૧૧ ૩૮૧૧	૪૧ ૧૧ ૫૧૧
૨ ૧૧ ૨૧	૧૨ ૧૧ ૧૫	૨૨ ૧૧ ૨૭૧	૩૨ ૧૧ ૪૦	૪૨ ૧૧ ૫૨૧
૩ ૧૧ ૩૧	૧૩ ૧૧ ૧૬૧	૨૩ ૧૧ ૨૮૧૧	૩૩ ૧૧ ૪૧૧	૪૩ ૧૧ ૫૩૧૧
૪ ૧૧ ૪	૧૪ ૧૧ ૧૭૧	૨૪ ૧૧ ૩૦	૩૪ ૧૧ ૪૨૧	૪૪ ૧૧ ૫૫
૫ ૧૧ ૬૧	૧૫ ૧૧ ૧૮૧૧	૨૫ ૧૧ ૩૧	૩૫ ૧૧ ૪૩૧૧	૪૫ ૧૧ ૫૬૧
૬ ૧૧ ૭૧	૧૬ ૧૧ ૨૦	૨૬ ૧૧ ૩૨૧	૩૬ ૧૧ ૪૪	૪૬ ૧૧ ૫૭૧
૭ ૧૧ ૮૧૧	૧૭ ૧૧ ૨૧	૨૭ ૧૧ ૩૩૧૧	૩૭ ૧૧ ૪૬૧	૪૭ ૧૧ ૫૮૧૧
૮ ૧૧ ૧૦	૧૮ ૧૧ ૨૨૧	૨૮ ૧૧ ૩૪	૩૮ ૧૧ ૪૭૧	૪૮ ૧૧ ૬૦
૯ ૧૧ ૧૧૧	૧૯ ૧૧ ૨૩૧૧	૨૯ ૧૧ ૩૬૧	૩૯ ૧૧ ૪૮૧૧	૪૯ ૧૧ ૬૧૧
૧૦ ૧૧ ૧૨૧	૨૦ ૧૧ ૨૪	૩૦ ૧૧ ૩૭૧	૪૦ ૧૧ ૫૦	૫૦ ૧૧ ૬૨૧

એક સાથે પા તે સવા (સ + પા)

૫૧ ૧૧ ૬૩૧૧	૬૧ ૧૧ ૭૬૧	૭૧ ૧૧ ૮૮૧૧	૮૧ ૧૧ ૧૦૧૧	૯૧ ૧૧ ૧૧૩૧૧
૫૨ ૧૧ ૬૪	૬૨ ૧૧ ૭૭૧	૭૨ ૧૧ ૯૦	૮૨ ૧૧ ૧૦૨૧	૯૨ ૧૧ ૧૧૫
૫૩ ૧૧ ૬૬૧	૬૩ ૧૧ ૭૮૧૧	૭૩ ૧૧ ૯૧૧	૮૩ ૧૧ ૧૦૩૧૧	૯૩ ૧૧ ૧૧૬૧
૫૪ ૧૧ ૬૭૧	૬૪ ૧૧ ૮૦	૭૪ ૧૧ ૯૨૧	૮૪ ૧૧ ૧૦૪	૯૪ ૧૧ ૧૧૭૧
૫૫ ૧૧ ૬૮૧૧	૬૫ ૧૧ ૮૧	૭૫ ૧૧ ૯૩૧૧	૮૫ ૧૧ ૧૦૬૧	૯૫ ૧૧ ૧૧૮૧૧
૫૬ ૧૧ ૭૦	૬૬ ૧૧ ૮૨૧	૭૬ ૧૧ ૯૪	૮૬ ૧૧ ૧૦૭૧	૯૬ ૧૧ ૧૨૦
૫૭ ૧૧ ૭૧	૬૭ ૧૧ ૮૩૧૧	૭૭ ૧૧ ૯૬૧	૮૭ ૧૧ ૧૦૮૧૧	૯૭ ૧૧ ૧૨૧
૫૮ ૧૧ ૭૨૧	૬૮ ૧૧ ૮૪	૭૮ ૧૧ ૯૭૧	૮૮ ૧૧ ૧૧૦	૯૮ ૧૧ ૧૨૨૧
૫૯ ૧૧ ૭૩૧૧	૬૯ ૧૧ ૮૬૧	૭૯ ૧૧ ૯૮૧૧	૮૯ ૧૧ ૧૧૧	૯૯ ૧૧ ૧૨૩૧૧
૬૦ ૧૧ ૭૪	૭૦ ૧૧ ૮૭૧	૮૦ ૧૧ ૧૦૦	૯૦ ૧૧ ૧૧૨૧	૧૦૦ ૧૧ ૧૨૪

૪૭ સવા ?

કેટલા સવા ૯૦ ?

આંકને લગતા સવાલો.

૧. ૮૪ ના કટલા ? ૬. કટલા સવા ૭૦ ?
૨. ૬૮ ૧૧ કટલા ? ૭. કટલા બઢીઠિં ૧૫૭૦ ?
૩. ૯૨ ૨૦ કટલા ? ૮. કટલા છક ૧૬૨ ?
૪. ૩૬ ૬ કટલા ? ૯. કટલા પા ૧૮૦૦ ?
૫. કટલા પોણું ૪૨ ? ૧૦. કટલા દોડું ૧૧૪ ?

પાછલા ધોરણમાં ચાલેલા આંકને લગતું મુખ્યગણિત.

૧. એક પૈસાનાં ૧૩ ભોર તો ૬ પૈસાનાં કટલાં ?
૨. એક વર્ગમાં ૨૫ છોકરા તો ૭ વર્ગમાં કટલા ?
૩. એક પૈસાનું ૦૧ શેર શાક તો ૪૫ પૈસાનું કટલું ?
૪. એક મજુરને ૦૧ રૂ. મળે તો ૯૭ મજુરને કટલા રૂ. મળે ?
૫. એક કલાકમાં ૧૦૦ ગાઉ ચલાય તો ૪૨ કલાકમાં કટલા ગાઉ ચલાય ?
૬. એક દાડમના ૨૦ પૈસા બેસે તો ૭૫ દાડમના કટલા પૈસા બેસે ?
૭. ૧૪૫ માં ૧૭ નાખીએ તો કટલા થાય ?
૮. ૨૪૬ માં ૨૦ નાખીએ તો કટલા થાય ?
૯. ૧૮૪ માંથી ૩૫ કાઢીએ તો કટલા રહે ?
૧૦. ૪૦૦ માંથી ૨૫ કાઢીએ તો કટલા રહે ?
૧૧. એક પૈસાની ૨૪ કોડી આવે તો ૧૬૮ કોડીનું શું બેસે ?
૧૨. એક રૂ. ૧૬ જમરખ આવે તો ૧૪૪ જમરખનું શું બેસે ?
૧૩. એક હારમાં ૮ છોકરા હોવા રાખાએ તો ૧૮૪ છોકરાની કટલી હાર થાય ?

૧૪. દરેક સુતારને ૧૧૧ રૂ. આપીએ તો ૬૬ રૂ. કેટલા સુતારને આપાય ?

૧૫. દરેક છોકરને ૦૧ કાગળ આપતાં ૧૯ કાગળ કેટલા છોકરાને આપાય ?

ધાત.

શેરની ધાત.

શેરના અચ્છેરા	૨
શેરના પાશેરા	૪
શેરનાં નવટાંકાં	૮
શેરનાં અધોળાં	૧૬
શેરના રૂપીઆભાર	૪૦
શેરના પૈસાભાર	૭૨

ટીપ્સ:-શેરના બુના પૈસાભાર ૭૨ થાય છે પરંતુ નવા પૈસાભાર ૯૬ થાય છે.

શેરના ભાગોના રૂ. ભાર	
શેરના રૂ. ભાર	૪૦
બાત શેરના રૂ. ભાર	૪૦
બા શેરના રૂ. ભાર	૨૦
બા શેરના રૂ. ભાર	૧૦
નવટાંકના રૂ. ભાર	૫
અધોળના રૂ. ભાર	૨૫

શેરના ભાગોના પૈસાભાર.

શેરના પૈસાભાર	૭૨
બાત શેરના પૈસાભાર	૫૪
બા શેરના પૈસાભાર	૨૬
બા શેરના પૈસાભાર	૧૮
નવટાંકના પૈસાભાર	૯
અધોળના પૈસાભાર	૪૫

મણુની ધાત.

મણુના અધમણીઆ	૨
મણુના દશશેરા	૪
મણુના પાચશેરી	૮
મણુના અઢીશેરી	૧૬
મણુના સવાશેરી	૩૨
મણુના શેર	૪૦

ટીપ્સ:-દશશેરાનું ખીચું નામ લોકું છે.

અંગ્રેજી લંબાઈના આપની ધાત.

૧૨	કચનો	૧	ફટ
૨	ફટનો	૧	ગળ
૩	ફટનો	૧	વાર (યાડ)

રશી લંબાઈના આપની ધાત.

૨	આંગળનો	૧	તસુ
૨૪	તસુનો	૧	ગળ

૪	આંગળની	૧	મૂડી
	મૂડીની	૧	વેંત
૨	વેંતનો	૧	હાથ

મસલૂની નાણાની ધાત.

રૂપીઆના	અર્ધા	૨
રૂપીઆના	પાવર્સા	૪
રૂપીઆની	બેઆની	૮
રૂપીઆના	આના	૧૬
રૂપીઆના	ઢલુ	૩૨
રૂપીઆના	પૈસા	૬૪
રૂપીઆના	અધેસા	૧૨૮
રૂપીઆની	પાઇ	૧૯૨

૧૨	પાઇનો	૧	આનો
૧૬	આનાનો	૧	રૂપીઆ
૧૫	રૂપીઆની	૧	મહોર

૧૬	બદામનો	૧	દોકડો
૬૧	દોકડો	૧	આનો
૧૦૦	દોકડો	૧	રૂપીઆ.

ગણતરીની ધાત.

૧૨	નંગે	૧	ડઝન
૧૨	ડઝને	૧	ગ્રોસ
૨૪	કાગળનો	૧	ધા
૨૦	ધાનું	૧	રીમ

વરસની ધાત.

૩૦	દિવસનો	૧	માસ
૧૨	માસનું	૧	વરસ

વરસના મહિનાનાં નામ.

કારતક	ફાગણ	અપ્રાહ
માગશર	ચૈત્ર	શ્રાવણ
પોષ	વૈશાખ	ભાદરવો.
મહા	જેઠ	આસો

ધાતને લગતા સંવાલો.

૧. પાંચ શેરનાં અઘોળાં કેટલાં ? જ. ૧૦.
૨. અઘી શેરના ૩૧. બાર કેટલા ? જ. ૧૦૦
૩. દોઢ શેરના પૈસાબાર કેટલા ? જ. ૧૦૮.
૪. ૫૬ નવટાંકના શેર કેટલા ? જ. ૭.
૫. ૯૦ પૈસાબારના પાશેરા કેટલા ? જ. ૫.
૬. દરેક માણસને અઘોળ ધી આપીએ તો ૮૮ માણસને જમા-
ડવાને કેટલા શેર ધી વંત્રુએ ? જ. ૫૧૧ શેર.
૭. તમારી પાસે ૧૧૧ શેર ખાંડ છે. દરેક છોકરાને ૨ પૈસાબાર
આપો તો કેટલા છોકરાને આપાય ? જ. ૨૭ છોકરાને.
૮. એક ડબીમાં ૩૧૧ શેર ધી હતું તેમાં ૩ નવટાંક ને ૨ અઘોળ
ધી નાખ્યું તો કુલ કેટલું ધી થયું ? જ. ૪ શેર.
૯. મારી પાસે ૧૧ શેર મમરા હતા તેમાંથી ૫ ૩૧. બાર ઢોળાઈ
ગયા તો બાકી કેટલા રહ્યા ? જ. ૧ શેર ને ૫ ૩૧. બાર.
૧૦. પાશેર શાકનો ૧ પૈસો બેસે છે તો ૬૧૧ શેર શાકનું શું બેસે ?
જ. ૩૮ પૈસા.
૧૧. ૧૧ મણના શેર કેટલા ? જ. ૫૦.
૧૨. ૬૧૧ મણની અઘીશેરી કેટલી ? જ. ૬૫૨.
૧૩. ૯૦ શેરના મણ કેટલા ? જ. ૨૧.
૧૪. ૬ ફૂટના ઈંચ કેટલા ? જ. ૧૦૮.
૧૫. ૨૧૧ મળના ઈંચ કેટલા ? જ. ૬૦.
૧૬. ૧૧૧ વારના ઈંચ કેટલા ? જ. ૧૮.

૧૭. ૧૨૦ તસુના ગજ કેટલા? જ. ૫.

૧૮. ૫૧ મૂઠીની વેંત કેટલી? જ. ૧૭

૧૯. મેં ૧ વાર ને બા ગજ હુગફું છું તો કેટલા ઈંચ થયું? જ. ૪૮.

ભૂગોળ.

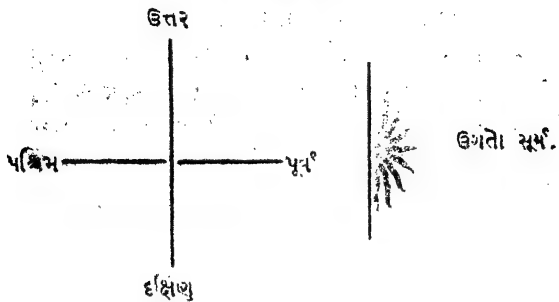
દિશા.

આપણે સવારમાં ઉડતાંજ ઉગતા સૂર્યને જોઈએ છીએ, તે હંમેશાં એકજ તરફ ઉગે છે, તેમ કરી ઉગ્યા વગર રહેતો નથી; વળી તે આપણા સુખનું સાધન છે માટે જુના વખતના લોકો સવારમાં ઉડીને તેને પગે લાગતા તેથી તે તરફની જાણુને તેઓએ ઉગમણી કે પૂર્વ દિશા એવું નામ આપ્યું. પૂર્વ એટલે પહેલાંની-આગળની. સૂર્ય ઉગ્યા પછી કિપર ચડતો આવે છે ને પાછળ જાય છે તેથી તે જાણુનું નામ આગમણી કે પશ્ચિમ દિશા પાડ્યું. પશ્ચિમ એટલે પાછળની. પૂર્વ જાણુ તરફ મોં રાખી ઉભા રહેતાં જમણા હાથ તરફ જે દિશા આવે છે તેનું નામ દક્ષિણ દિશા પાડ્યું. દક્ષિણ એટલે જમણી. ડાબે ડાબા હાથ તરફ જે દિશા રહી તેનું નામ ઉત્તર દિશા પાડ્યું. આમ લોકોએ પૂર્વ, પશ્ચિમ, દક્ષિણ ને ઉત્તર એવાં દિશાનાં નામ નાંખ્યાં.

જે તરફ સૂર્ય ઉગે છે તે જાણુનું નામ પૂર્વ દિશા.

જે તરફ સૂર્ય આગમ છે તે જાણુનું નામ પશ્ચિમ દિશા.

ઉગતા સૂર્ય સામે મોં કરી ઉભા રહીએ તો જમણા હાથ તરફની જાણુનું નામ દક્ષિણ દિશા ને ડાબા હાથ તરફની જાણુનું નામ ઉત્તર દિશા.

ખૂણા.

દરેક ખૂણે દિશા વચ્ચે અડધું ખૂણો થાય છે. તેથી જેવી રીતે ચાર દિશા થાય છે તેવા રીતે ખૂણા થાય છે.

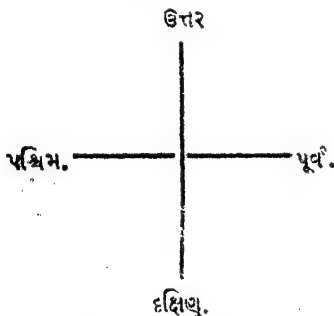
- ઉત્તર ને પૂર્વ દિશા વચ્ચેના ખૂણાનું નામ ઇશાન ખૂણો.
- પૂર્વ ને દક્ષિણ દિશા વચ્ચેના ખૂણાનું નામ અગ્નિ ખૂણો.
- દક્ષિણને પશ્ચિમ દિશા વચ્ચેના ખૂણાનું નામ નૈઋત્ય ખૂણો.
- પશ્ચિમને ઉત્તર દિશા વચ્ચેના ખૂણાનું નામ વાયવ્ય ખૂણો.

રાત્રે દિશા જાણવાનું સાધન.

દિવસે તો સૂર્યના ઉગવા આચમવા ઉપરથી દિશા જાણી શકાય છે પરંતુ રાત્રે દિશાઓ એક તારા પરથી જાણાય છે તેનું નામ ધ્રુવનો તારો છે તે ઉત્તર દિશા તરફ છે ને હંમેશાં એક જ જગ્યાએ દેખાય છે તેથી તેના પરથી ઉત્તર દિશા માલમ પડે છે એટલે બાકીની દિશાને ખૂણા સમજી શકાય છે.

○ ધ્રુવનો તારો.

સૂર્ય કે ધ્રુવનો તારો ન દેખાય ત્યારે દિશા જાણવાનું સાધન.

વાદળો વાળા દિવસે કે રાત્રે સૂર્ય કે ધ્રુવનો તારો દેખાતા નથી ત્યારે એક દામડી પરથી દિશા જાણી શકાય છે તેને હોકાયંત્ર કહે છે. હોકાયંત્રમાં એક કાંટો હોય છે તે હંમેશાં ઉત્તર તરફ રહે છે. તમે દામડી ગમે તેમ ફેરવશો પણ કાંટો ઉત્તર તરફ જ રહે છે.

ટીપ્પણ:—શિક્ષકે પ્રત્યક્ષ હોકાયંત્ર બતાવવું.

અંતર.

ફેટલીક વસ્તુઓ પાસે પાસે હોય છે ને ફેટલીક એક બીજીથી છેડે હોય છે. તે છેડું કાઠમાં વધારે ને કાઠમાં બાધું હોય છે. છેડાનું બીજું નામ અંતર છે. કાઠ બે વસ્તુઓ વચ્ચે ફેટલું અંતર છે તે બાધવું હોય તો અંતર માપવાના સાધનના નામ ને તેનું કાષ્ટક યાદ કરવું જોઈએ.

૧૨ ઇંચનો ૧ ફૂટ.

૩ ફૂટનો ૧ વાર.

૨૨ વારની ૧ સાંકળ.

૧૦ સાંકળનો ૧ ફર્સીંગ.

૮ ફર્સીંગનો ૧ માઇલ.

૨૧ માઇલનો ૧ ગાઉ.

ટીપ—શિક્ષકે બની શકે તેટલા

માપ પ્રત્યક્ષ બતાવવા ને તે વડે મપાવવું.

ગણિત.

સંખ્યા વાચન.

(૧) ૮. (૨) ૧૬. (૩) ૭૯. (૪) ૧૦૦. (૫) ૭૪૫.
(૬) ૬૯૦. (૭) ૫૦૯. (૮) ૧૦૦૦. (૯) ૨૪૧૫. (૧૦)
૩૦૭૬. (૧૧) ૫૭૦૮ (૧૨) ૬૬૭૦. (૧૩) ૮૦૦૪ (૧૪)
૭૧૦૦ (૧૫) ૫૦૧૦. (૧૬) ૧૦૦૦૦. (૧૭) ૨૦૪૫૬. (૧૮)
૪૫૦૬૭. (૧૯) ૮૪૭૦૫. (૨૦) ૮૦૦૪૬.

સંખ્યા લેખન.

(૧) નવ. (૨) ઓગણચાલીસ (૩) સીતેર. (૪) બસો.

(૫) ચારસો ઓગણત્રીસ. (૬) સાતસો પચાસ. (૭) છસો નવ. (૮) પાંચ હજાર, સો. (૧૦) છ હજાર, નવસો, એસી. (૧૧) બેહજાર, ત્રેસઠ.

સરવાળા.

(૧) ૬, ૮, ૫, ૬, ને ૩. (૨) ૮, ૭, ૭, ૪ ને ૬. (૩) ૧૪, ૧૭, ૧૫, ૧૨ ને ૧૫. (૪) ૨૮, ૧૨, ૧૮, ૫ ને ૨૦. (૫) ૬૨, ૮૪, ૭૦, ૮ ને ૧૬. (૬) ૬, ૩૦, ૮૬, ૮૫ ને ૧૫ (૭) ૩, ૪૫, ૩૦૬, ને ૧૧૮. (૮) ૬૦, ૪૮૧, ૧૦૭ ને ૫૩. (૯) ૨૪૧૩, ૩૬૧૮, ને ૧૪૮૦. (૧૦) ૫૦૬૨, ૩૦૦૭, ને ૬૪૬. (૧૧) ૨૪૬૦૫, ૪૬૫૦૩, ૪૨૦૦ ને ૬૬૧૧. (૧૨) ૮૦૦૦૦, ૪૭૬૭૬, ૫૦૨, ૬૭૬ ને ૧૭. (૧૩) ૨ ૪૬, ૮૪, ૪૭૦૫૩, ૮૩૫૭ ને ૬૦૦

બાદબાકી.

(૧) ૭ માંથી ૫. (૨) ૬ માંથી ૩. (૩) ૧૮ માંથી ૧૩. (૪) ૪૭ માંથી ૨૫. (૫) ૮૧ માંથી ૨૪. (૬) ૬૨ માંથી ૩૫. (૭) ૬૧ માંથી ૪૭. (૮) ૬૧ માંથી ૧૮. (૯) ૭૦ માંથી ૨૫. (૧૦) ૬૦ માંથી ૫૩. (૧૧) ૧૮૪ માંથી ૧૩૭. (૧૨) ૮ ૫૩ માંથી ૨૬૮. (૧૩) ૭૦૫ માંથી ૩૧. (૧૪) ૮૦૨ માંથી ૩૮૪. (૧૫) ૬૦૦ માંથી ૬૦૭. (૧૬) ૪૦૦ માંથી ૨૫૩. (૧૭) ૬૧૫૮ માંથી ૨૪૬૬. (૧૮) ૫૦૦ ૩ માંથી ૨૮૪૭. (૧૯) ૨૮૪૦૬ માંથી ૨૫૬૧૬. (૨૦) ૮૦૬૪૬ માંથી ૫૩૭૬૬.

ગુણાકાર.

સરવાળાની ટુંકી રીતને ગુણાકાર કહે છે. (સાતનો પાંચ વાર સરવાળો કરવો તેનું ટૂંકું નામ સાતને પાંચ ગુણવા)

- (૧) ૬ ગુણ્યા ૭. (૨) ૮ x ૬. (૩) ૩ x ૬. (૪) ૨૧ x ૪
(૫) ૨૨ x ૩. (૬) ૧૭ x ૬ (૭) ૨૪ x ૭ (૮) ૮૦ x ૫. (૯)
૧૦૦ x ૭ (૧૦) ૧૪૭ x ૮ (૧૧) ૨૦૮ x ૩ (૧૨) ૭૦૪ x ૬.
(૧૩) ૮૭૦ x ૭. (૧૪) ૧૦૦૦ x ૫ (૧૫) ૪૨૬૭૬ x ૩ (૧૬)
૨૪૦૦૬ x ૮ (૧૭) ૪૦ ૫૭૬ x ૮. (૧૮) ૬૭૫૩ x ૮. (૧૯)
૪૨૫૦૦ x ૩ (૨૦) ૬૬૦૬૬ x ૬. (૨૧) ૪૨ x ૧૫. (૨૨) ૫૮ x ૧૨
(૨૩) ૬૭ x ૨૨. (૨૪) ૬૦૮ x ૨૭. (૨૫) ૪૫૨૩ x ૬૨. (૨૬)
૧૬૮૭૬ x ૮૪. (૨૭) ૨૬૦૨૪ x ૭૦. (૨૮) ૬૧૦૦૬ x ૫૦.
(૨૯) ૭૦૫૩ x ૮૬. (૩૦) ૪૦૦૦૦ x ૮૪.

ભાગાકાર.

બાદબાકીની ટુંકી રીતને ભાગાકાર કહે છે. (૪૨ માંથી ૭ જની સાત હગલી કરવી તેનું નામ ૪૨ ભાગ્યા ૭)

- (૧) ૩૫ ભાગ્યા ૭. (૨) ૫૪ ભાગ્યા ૬. (૩) ૭૨ ભાગ્યા ૮.
(૪) ૮૧ ભાગ્યા ૬. (૫) ૬૨ ભાગ્યા ૭. (૬) ૫૧ ભાગ્યા ૬.
(૭) ૧૭૬ ÷ ૫. (૮) ૪૦૬ ÷ ૭. (૯) ૨૦૦ ÷ ૬. (૧૦)
૪૭૨૩ ÷ ૭. (૧૧) ૪૬૦૫૩ ÷ ૮. (૧૨) ૬૭૦૦૪ ÷ ૬. (૧૩)
૭૬ ÷ ૧૫. (૧૪) ૫૭૮ ÷ ૧૨. (૧૫) ૧૪૭૦૬ ÷ ૧૪. (૧૬)
૬૮૫૮૬ ÷ ૧૭. (૧૭) ૫૬૪૦૭ ÷ ૨૪. (૧૮) ૬૮૭૪૨ ÷ ૨૭.
(૧૯) ૬૭૭ ÷ ૩૨. (૨૦) ૨૪૭૮ ÷ ૫૩. (૨૧) ૬૭૮૪૬ ÷ ૪૭.

પદાર્થપાઠ.

પાઠ ૪૨ મો. સવાર ને સાંજ,

સવાર:—સુરજ ઉગે છે તે વખત.

બપોર:—સુરજ માથા પર આવે છે તે વખત.

સાંજ:—સુરજ આથમે છે તે વખત.

સવારનું વર્ણન:—માણસો ઊડીને પોતાને ધંધે વળગે છે, પશુ પક્ષી ખોરાક શોધવા નીકળી પડે છે, ને ઝાડપાન ખૂબ ખીલે છે.

બપોરનું વર્ણન:—તાપ ઘણો લાગે છે, તેથી પ્રાણીઓ ઊંચાનો આશ્રય લે છે.

સાંજનું વર્ણન:—દિવસનું અજવાળું જતું રહી અંધારું થાય છે. લોકો દીવા કરે છે. ઢોર ધર તરફ પાછાં ફરે છે. પક્ષી માળામાં જઈ બેસે છે. માણસો વાળુ કરી ઉઘી જાય છે.

પાઠ ૪૨ મો. હવા ને પવન.

હવા:—આપણી આજુ બાજુ જે ખાલી ભાગ દેખાય છે તે ખરું જોતાં ખાલી નથી તેમાં એક પદાર્થ ભરેલો છે તેનું નામ હવા છે.

હવાના ગુણ:—૧ જે ખાલી જગા દેખાય છે તેમાં ભરેલી છે.
૨ દેખાતી નથી.

૩ હાથ વડે ઝાલી શકાતી નથી.

હવાની જરૂર:—પ્રાણી ને વનસ્પતિ તેનો દમ લે છે. હવા ન હોય તો પ્રાણી કે વનસ્પતિ જીવે નહિ.

પવન:—હવા હાલે તેનું નામ પવન.

તોફાન:—પવન અહુ જોરથી વાય તેનું નામ તોફાન.

પવનની જરૂર:—૧ દરીઆપરનાં વાદળાંને ધસડી લાવી વરસાદ વરસાવે છે.

૨ દરીઆ પર વહાણો ચલાવે છે.

૩ કૂલમનો વાસ ફેલાવે છે.

૪ ખજારો ઓછા કરે છે.

તોફાનથી થતાં નુકસાન:—૧ છાપરાં ઉરાડી મૂકે છે.

૨ ઝાડ પાડી નાખે છે.

૩ આગ ફેલાવે છે.

પાઠ ૪૩ મો. ચાક.

ચાકના શુભ:—૨ંગે ધોળા, પોચો, પાણીમાં ઓગળે નહિ તેવો, દેવતામાં પીગળે નહિ તેવો, ગરડ, સસ્તો, અપારદર્શક, શોષક.

ચાકનો ઉપયોગ:—૧ પાટીઆ પર લખવાના કામમાં આવે છે.

૨ તેમાંથી ચૂનો બને છે તે ધર ધોળવાના ને ધર બાંધવાના કામમાં આવે છે.

ચાકની ઉત્પત્તિ:—દરીઆને તળીએ ઝીણાં જંતુ પોતાને રહેવા માટે બનાવે છે.

ચાકમાંથી ચૂનો બનાવવાની રીત:—ચાકને લઢીમાં નાખી મૂળ તપાવવાથી ચૂનો બને છે.

ઝેલ બનાવવાની રીત:—ચૂના સાથે ઝીણી રેતી મેળવવી.

પાઠ ૪૪ મે. તાંબુ ને તાંબાનાં વાસણો.

તાંબુ શું છે ? :—ધાતુ છે.

તાંબાના ગુણુ:—રંગે રાતું, ચળકતું, નરમ, ચીકણું, જલદી કટાય તેવું.

ઉપયોગ:—૧ વાસણો બને છે. ૨ સિક્કા બને છે. ૩ તાર ને પતરાં બને છે. ૪ પિત્તળ બને છે. ૫ કાંસું બને છે.

તાંબાનાં વાસણોનાં નામ:—લોટા, લોટીઓ, ચંબુ, નાળચાં, તાંબાકુંડી, કથરોટ, બેડાં વગેરે.

તાંબાના સિક્કાનાં નામ:—પાછ, અધેલા, પૈસા ને ઢણ.

તાંબાનો કાટ:—તાંબાના વાસણમાં ખારી ચીજ કે ટાકું પાણી ભરી રાખવાથી કાટ બાહે છે. તે રંગે લીલો હોય છે. તેને જંગાલ કહે છે. જંગાલ ધણો ઝેરી પદાર્થ છે.

તાંબાના વાસણમાં કાટ ન બાહે તેનો ઉપાય:—કલાઈ દેવરાવવી.

તાંબામાંથી સિક્કાની બનાવટ:—સરકાર ટંકશાળમાં તાંબાનાં પતરાંના ગોળ કકડા કરી છાપે છે તેથી સિક્કા બને છે.

તાંબાની ઉત્પત્તિ:—જમીનમાંથી નીકળે છે.

પાઠ ૪૫ મે. પિત્તળ ને પિત્તળનાં વાસણો.

પિત્તળ શું છે ? :—મિશ્ર ધાતુ.

મિશ્રધાતુ:—બે ધાતુની મેળવણીથી જે ધાતુ બને તે.

પિત્તળની બનાવટ:—તાંબા તથા જસતનો રસ કરી મેળવવાથી પિત્તળ બને છે.

પિત્તળના ગુણુ:—રંગે ઝાંખું પીળું, તાંબા કરતાં કઠણ, વાંચા જેટલું જલદી કટાય નહિ તેવું, તાંબા કરતાં સસ્તું.

- ઉપયોગ:—**૧ વાસણો બને છે. ૨ કેટલીક ચીજો બને છે.
- પિત્તળનાં વાસણો:—**તપેલાં, થાળીઓ, લોટા, લોટીઓ, વાડકા, તાસકા, બરણી, પવાલી, શિરોધ, વગેરે.
- પિત્તળની ચીજો:—**રમકડાં, તાળાં, મળજરાં, કડાં સાંકળાં, વગેરે.
- પિત્તળના વાસણમાં કાટ ન બાઝે તેના ઉપાય:—**કલાર્ધ દેવરાવવી.

પાઠ ૪૬ માં.

બુદી બુદી જાતનાં વાસ ભાગ ૧.

વાસનાં નામ:—દાહ, ઝીઝવો, મોથ, ધરો, સરકટ વગેરે.

દાહ:—તેની પાંદડી જાડી ને કારે ધારવાળી હોય છે તે કુમળું હોય ત્યાં સુધીજ ઢોર ખામ છે. પાકે છે ત્યારે છાપરાં છાવા-માં વપરાય છે, વળી એની દોરી વણીને ખાટલા ભરાય છે, તેનાં મૂળીઆં મોટા સોયા કરતાં પણ જાડાં હોય છે ને જમીનમાં એટલાં બધાં ઉંડાં ઉતરે છે કે હજીવડે ખેડવાથી પણ જતાં નથી. દાહને હિંદુ લોકો પવિત્ર માને છે તેથી દરેક પવિત્ર ક્રિયામાં તેનો ઉપયોગ કરે છે.

ઝીઝવો:—ચરાઉ જાનવરોને એ ગહુ બાવે છે. ખેડુતો તેને સુકવીને પુળીઓ બાંધી તેની ગંજી કરી મૂકે છે.

મોથ:—તળાવની પાણ પર કે એવી બીજી જગાએ થાય છે. એનાં મૂળીઆં પર ગોળ ગડીઓ હોય છે એમાંથી સુગંધ આવે છે, મોથ ખુજળી પર ચોપડવાના તથા ધુપેલમાં નાખવાના કામમાં આવે છે. એમાંથી અત્તર પણ નીકળે છે.

ધરો કે દરો:—એની પાંદડી ઝીણી ઝીણી સોય સરખી હોય છે. એની ઢાંડી જમીન પર ફેલાય છે. એ જમીનમાં એવી જડ

ધાસે છે કે ગમે તેટલી કાઠી નાખીએ તો પણ ઉગે છે. ધરાને હિંદુ લોકો પવિત્ર માને છે તેવી કેટલીક ક્રિયામાં તેનો ઉપયોગ કરે છે.

સરકટ:—આ ધાસ પાણી વહેવાના માર્ગમાં ઉગે છે, તેની ચમરી સુવાળી હોય છે. જનવરોને એની વાસ મમતી નથી. તેથી તેને ખાતાં નથી, તે સકાય છે ત્યારે એની સળીઓની સાદ-ડીઓ, સુપડાં, ટોપલીઓ, વગેરે કરે છે, એની પાંદડી તમાકુના પડા બાંધવાના કામમાં આવે છે. એ પાંડડીને ફૂટીને પલાળે છે તેને મૂંજ કહે છે તેની દોરી વણી ખાદ્યતા ભરે છે.

પાઠ ૪૭ મો.

જુદી જુદી જાતનાં ધાસ ભાગ ૨ એ.

ધાસનાં બે પ્રકાર:—(૧) પોનાની મેળે ઉગનારાં, (૨) વાવેલાં.

પોનાની મેળે ઉગનારાં:—દાલ, ઝીંઝવો, મોથ, ધરો, સરકટ વગેરે.

વાવેલાં:—ખાજરી, જુવાર, ડાંગર, ધઉં, નાગલી, સામો વગેરે.

ખાજરી, જુવાર, ડાંગર, ધઉં વગેરે ધાસની જાતનાં અનાજ કહેવાય છે.

તેનાં કારણ:—૧. તેની પાંદડી ધાસની પાંદડીના જેવી છે.

૨. તેનો સાઠો ધાસની માફક કાતળીને ગઠાવાળો છે.

૩. તેનાં મૂળીઆં ધાસનાં મૂળીઆં જેવાં છે.

૪. તેને મથાળે ધાસની માફક પાંદડીનો ચુરો છે.

અનાજ એ શું છે?—ધાસનાં બી.

પાઠ ૪૮ મો.

ખેડુત ને હળ.

ખેડુત:—જમીન ખેડીને અનાજ પકવનાર.

જમીન ખેડવાનું ઓળખ:—હળ.

ખેડુતનો ખર્ચારનો ખોરાક—રોટલા, અથાણું, મરચું ને કાંઈવાર દાળ ને ચટણી.

ખેડુતનો સાંજનો ખોરાક—રોટલા ને જાશ કે દૂધ.

ખેડુતનું શરીર મજબુત ને કૌવતવાળું છે તેનું કારણ:—મહેનત ને સારી હવા.

હળના જુદા જુદા ભાગનાં નામ:—કોશ, ચવડું, તુંચું, સડ, ધુસરી, છડો, વગેરે.

ખેડુત જગતનો ખાપ કહેવાય છે તેનું કારણ:—ખેડુત જગતને જરૂરનાં કપાસ, ફળ, ફૂલ, ઘાસ ને ધાન્ય ઉત્પન્ન કરે છે તેથી.

ખેડુતની છાંડગી સુખી છે તેનું કારણ:—શરીર તંદુસ્ત રહે છે, સંતોષ રાખે છે ને પ્રભુ સિવાય કોઈની ગહેરખાની માગવી પડતી નથી તેથી.

ખેતી ઉત્તમ શાખાટે છે?—તે સ્વતંત્ર ધંધો છે વળી, તેમાં પરોપકાર બહુ થઈ શકે છે તેથી.

પાઠ ૪૯ મો.

ઝાંગર.

ઝાંગર રોપવાની રીત:—જમીન ખેડીને તૈયાર કર્યા પછી ઝોડ નાનો ક્યારો કરી તેમાં ઝાંગર છાંટી છે. (નાખે છે.) તેમાં થાટા છોડ ઉગી નીકળે છે તેને ધર કે તર કહે છે. વરસાદ પડતા પહેલાં ખેડેલી જમીનમાં બીજા મોટા ક્યારા તૈયાર

કરેલા હોય છે તેમાં વરસાદ પડે ત્યારે પાણી ભરાય છે પછી પેશું ધર કે તર ઉમેડી લાવી તેમાં છુટું છુટું રોપે છે. કાંઈ કાંઈ વાર વર રોપતાં બેકુતને માથે વરસાદ ઝીલવો પડે છે ને કાદવ કીચડમાં કામ કરવું પડે છે.

ડાંગરનો પાક:—ડાંગરને પાણી મસ (ધણ) બોધાય છે તેથી પાણીની છત હોય ત્યાં તે પુષ્કળ થાય છે. ચોમાસું બેસતાં ડાંગર રોપાય છે. દિવાળી નજીક ડાંગર પાકીને તૈયાર થાય છે.

ડાંગર છુટી પાડવાની રીત:—પાકેલી ડાંગરને કાપીને સુકવે છે પછી તેના પુળા બાંધી ખજોમાં લઈ જાય છે. ત્યાં પરાજને દાણા છુટા પાડે છે.

ડાંગરનો ઉપયોગ:—ડાંગરને ભરડીને કે છડીને છોડાં ને ચોખા છુટા પાડવામાં આવે છે. ચોખા રાંધીને ખવાય છે.

પાઠ ૫૦ મા.

શેરડી.

શેરડીની જાત:—રાતી ને ધોળી.

શેરડીનો ઉપયોગ:—૧ ખવાય છે. ૨ તેમાંથી ગોળ, ખાંડ ને માકર બને છે.

શેરડી રોપવાની રીત:—પહેલાં ભોંયને સારી પેઠે ખેડે છે પછી તેમાં પુષ્કળ ખાતર નાંખે છે. પછી તેને પાણી પાછને પોચી કરે છે ને તેમાં શેરડીના કકડા ધાલે છે, કાંઈ લોકો કકડા ભોંય પર મૂકીને ઉપર માટી દબાવી દે છે, રોપવાના કકડા નાની કાતળીલાળા ને લગભગ ૧ વેંત લાંબા હોય છે. કકડાની કાતળીના ગાંઠા આગળ આંખ હોય છે એ આંખ ઉપર રહે એવી રીતે કકડા રોપે છે. શેરડી બેગી ફેલાવે તરફારી પણ વાવે છે.

શેરડીના પાક:—શેરડીના પીતને પુષ્કળ પાણી નેપ્રયે છીએ.

શેરડી તૈયાર થતાં ૧૦-૧૧ મહિના લાગે છે.

શેરડીના પાકનું જાતન:—ફુફર ને શિયાળવાને શેરડી બહુ લાવે છે તેથી વાડીમાં પેસ થઈ નુકસાન કરે છે. તેઓ વાડીમાં પેસીને શહે નરે બેઠત લોખ ફરતી વાડ કે ભીંત કરે છે.

કાલુ:—શેરડી પીકવાને તથા તેને કાઢી ગીચુંડા ખણુ કહે છે.

શેરડીમાંથી ગોળ બનાવવાની રીત:—શેરડી પાકટ થાય છે ત્યારે તેના સાંકાને કાલુમાં પાંચે છે એટલે તેમાંથી રસ નીકળે છે, તેને તાવડમાં નાંખી ઉકાળે છે. ઉકાળતાં ઉકાળતાં વારંવાર તેના પર મેલની છારી આવે છે, તે કાઢી લે છે. રસને વળી વાર ઉકાળે છે, તેથી તે મધ જેવો ઘટ થાય છે. પછી તેને ઉતારી ટાઢો પાડે છે એટલે ગોળ બને છે.

પાઠ ૫૨ મા.

ભાત ને રોટલી.

ભાત:—રંધેલા ચોખા ભાત કહેવાય છે.

ભાતના ગુણ:—પોચો, ઉજ્જા, જલદી રંધાય તેવો, જલદી પચી જાય તેવો.

રોટલી:—ઘઉંના લોટની કણુક આંધ, તેમાંથી નાની નાની લુગદી બનાવી, વણી, તાવડીમાં શેડીને બનાવેલો જેવો આકાર.

રોટલીના ગુણ:—આકારે ગોળ, જલદી ન પચે તેથી, શરીરમાં ઊંચત આપનારી.

રોટલીને ભાત ખાનારા:—પૈસાદાર લોકો.

ગરીબનો ખોરાક:—જુવાર, ખાજરીના રોટલા.

પાઠ ૫૪ મો.

ચકલી.

ચકલીનું વર્ણન:—રંગે કાળી, ઘોળી કે કાચરી, ચાંચ નાની ને અણીદાર, પગે પાછળ એક ને આગળ ત્રણ આંગળાં, કદમાંનાની.

ચકલીની જમીનપર ચાલવાનો રીત:—ખંતે પગ સાથે ઉપાડીને.

અવાજ:—ચીંચી.

ખેરાક:—ઘણા ને ઝીણાં જીવડાં.

માળા:—ઝાડ ઉપર ને છાપરાને કે ખીજા કશાને ખુણેખોચરે બાંધે છે. તે રૂ, તણખલાં ને એવી ખીજ વસ્તુના કરે છે. માળા બહારથી સારા દેખાતા નથી પરંતુ માંડે પીછાં, રૂ, વાળ કે જીન ગોઠવી પોચાં કરે છે.

ઘડાં:—ચકલી વરસમાં એ ત્રણવાર ઘડાં મૂકે છે. દરેક વખતે ૫-૬ ઘડાં મૂકે છે. ઘડાં રંગે ભુરાં હોય છે ને તેમના પર કાળાં ટપકાં હોય છે.

ખેડતને લાભ:—ખેતરમાં ઝીણાં જીવડાં થાય છે ને ઉગતા છાડને બહુ નુકસાન કરે છે તે જીવડાંને વીણી વીણીને ચકલી ખાઈ જાય છે.

ચકલીના દુશ્મન:—સમડી, કાગડા ને સાપ.

પાઠ ૫૫ મો.

ઘોડા.

ખાસ વર્ણન:—તે દાઝડાવાળું પશુ છે, તેથી તેના પગને ઊંડે નકર ને આખો દાઝડો છે. પગ લાંબા, પાતળા ને મજબુત જાંઘવાળા છે. મદ્દત ને પુછડી પર સુંવાળા, ચળકતા ને લાંબા વાળ છે. કાન નાના, ઉભા ને અણીદાર છે. દંત મો

પ્રકારના છે. કાપવાના ને ચાવવાના. ખંતે પ્રકારના દાંતની વચ્ચે થોડી ખાલી જગા છે.

ખોરાક:—ધાસ, ભુસું, ચણા, મઠ, ખાજરી વગેરે.

ઉપયોગ:—૧ તેના પર સવારી થાય છે. ૨ ગાડીમાં બેઠાય છે. ૩ ભાર ખેંચે છે. ૪ લગાઈ ને શિકારમાં વપરાય છે.

ગુણ:—દેખાવે સુંદર, લાંબી મજલ કાપનાર, ગરીબ, નીમક લાલ, પાણુ ગીકણુ ને ભડકણુ.

ઘોડાની જાતો:—ઘોડા ધણી જાતના ને રંગના થાય છે સૌથી સારા ચરખી ઘોડા ગણાય છે.

ઉંમર:—સગલગ ૩૦ વરસ જીવે છે.

પાઠ પદ્ધતિ.

ઘોડા ને તેની જાતનાં પ્રાણીઓ:—

ઘોડાની જાતનાં પ્રાણીઓ:—ટટું, ખચ્ચર ને ગધેડા.

ઘોડાની જાતનાં કહેવાનું કારણ:—

૧ ઘોડાની માફક તેમના પગને છોડે દાખડા છે.

૨ ઘોડાની માફક તેમને શીંગડા નથી.

૩ ઘોડાની માફક તેમને બે પ્રકારના દાંત છે.

૪ તેમનો દેખાવ ઘોડા જેવો છે.

ટટું વર્ણન:—નાના ઘોડાને ટટું કહે છે. તેના અવયવો ઘોડાના અવયવોને મળતા છે પરંતુ પ્રમાણમાં નાના હોય છે. ટટું સવારી કરવાના ને ગાડીમાં બેઠવાના કામમાં આવે છે.

ગધેડાનું વર્ણન:—ઘોડા સાથે મુકાબલો:—

૧ ઘોડા મોટા હોય છે ને ગધેડું નાનું હોય છે.

૨ ઘોડાના કાન ટુંકા ને અણીદાર હોય છે પણ ગધેડાના કાન લાંબાને મોટા હોય છે.

- ૩ ધોડાની પૂછડીને છેડે લાંબાવાળ હોય છે પણ ગધેડાની પૂછડીને છેડે વાળનો ઝુમ્મો હોય છે.
- ૪ ધોડાનો દેખાવ સુંદર છે પણ ગધેડાનો દેખાવ સુંદર નથી.
- ૫ ધોડા ખોખારે છે ને ગધેડું ભૂક છે.
- ૬ ધોડા ચાલાક છે પણ ગધેડું અડીઅલ ને ઠાક છે.
- ૭ ધોડા સારા ખોરાક ખાય છે પણ ગધેડું ઉઠરડાનો કચરો ખાય છે.
- ૮ ધોડા સવારીના કામમાં વપરાય છે પણ ગધેડું ભાર ઉપાડવાના કામમાં વપરાય છે.

ગધેડાના શુભુ:—મહેનતુ, પીરજવાળું, કઠ્ઠાગરં ને સદનશીલ.

ખચ્ચરનું વર્ણન:—તેના કાન ગધેડાના જેવા લાંબા ને મોટા હોય છે. ધોડાની પેઠે તેની ગરદન ને પૂછડી પર લાંબા વાળ હોય છે. તેનું શરીર ઘોડા કરતાં નીચું ને જરા ટૂંકું હોય છે. તે કંઈક ધોડાને અને કંઈક ગધેડાને મળતું છે.

ખચ્ચરનો ઉપયોગ:—સવારી કરવાના, ગાડીએ જોડવાના ને ભાર ઉપાડવાના કામમાં વપરાય છે. તે બજો ભાર ઝાડે મોટા મોટા ડુંગરા ચઢી શકે છે.

પાક પડે મો.

શરીરના ભાગ.

શરીરના મુખ્ય ભાગ:—(૧) ડોકું (૨) ધક.

ડોકામાં આવેલા ભાગનાં નામ:—માથું, (માથાપરવાળ) ખે આંખો (આંખોપર, પોપત્તાં ને પાંપજ), બવાં, કપાળ, બે કાન, નાક, લમણ, ગાલ, મોડું (મોઢામાં દાંત, છલ તે તાગડું), હોઠ ને હાંપતી.

ગણુ:—કાકા ને ધનની વચ્ચેનો ભાગ. તેનો આગસો ભાગ ગણુ કહેવાય છે ને પાછસો ભાગ ગરદન કે બોચી કહેવાય છે.

ધરમાં આવેલા ભાગનાં નામ:—બે ખભા, બે હાથ, (હાથના ભાગમાં કાણી, કાંકુ, હથેલી ને આંગળાં છે), છાતી, પેટ, પેડું, બે કોડા, વાંસો, બે પગ, (પગના ભાગમાં સાથળ દીંચણ, નસો, પાટલી, તર્જીક, એડી, ધુંટી, આંગળાં વગેરે છે.)

ગાંઠના ગાયના અવયવ:—નાનું શરીર, મોં, દાંત, બે શિંગડાં, શિંગડાંને છેડે આંખો.

પાઠ ૫૮ મો.

ઇંદ્રિયો.

ઇંદ્રિય:—જેના વડે કોઈ વસ્તુનું કંઈ પણ જ્ઞાન થાય તે ઇંદ્રિય કહેવાય.

ઇંદ્રિયોનાં નામ:—આંખ, કાન, નાક, છલ ને ચામડી.

આંખનો ઉપયોગ:—આંખ વડે આપણે જોઈ શકીએ છીએ. તેના વડે આપણે હરકોઈ વસ્તુનો રંગ, આકાર ને કદ જાણી શકીએ છીએ. જે આંખથી જોઈ શકતા નથી તે અધિજા કહેવાય છે.

કાનનો ઉપયોગ:—કાન વડે આપણે સાંભળી શકીએ છીએ. તેના વડે આપણે હરકોઈ અવાજ જાણી શકીએ છીએ. જે કાનથી સાંભળી શકતા નથી તે બહેરા કહેવાય છે.

નાકનો ઉપયોગ:—નાકવડે આપણે સંઘી શકીએ છીએ. તેના વડે સારી કે નકારી વાસ પારખી શકાય છે.

છલનો ઉપયોગ:—છલ વડે આપણે ચાખી શકીએ છીએ. તેના વડે વસ્તુ ખારી, ખાટી, તીખી, મોળા, મળી, કે કડી છે તે આપણે જાણી શકીએ છીએ. ઉપરાંત છલ બોલવાના કામમાં મદદ કરે છે. જે બોલી શકતો નથી તે મૂંઝો કહેવાય છે.

ચામડીના ઉપયોગ:—ચામડીવડે આપણે વસ્તુ પારખી શકીએ છીએ. તેના વડે વસ્તુ ટાઢી, ઉની, લીસી, ખરખચડી, પોચી, કે કઠણ છે તે આપણે જાણી શકીએ છીએ.

પાઠ પદ્ધતિ.

રંગ

રંગના પ્રકાર:—(૧) મૂળ. (૨) મિશ્ર.

મુળ રંગનાં નામ:—લાલ, પીળા ને વાદળી.

મિશ્ર રંગ:—મુળ રંગોની મેળવણીથી થાય તેવા રંગો.

મિશ્રરંગોનાં નામ ને બનાવટ:—

નારંગી—લાલ ને પીળા.

લીલો—પીળો ને વાદળી.

જાંબુડો—વાદળી ને લાલ.

હીમજી:—ખૂણતો લાલ ને થોડો ઘેરા વાદળી.

કેરી:—પીળો ને થોડો ખૂણતો લાલ.

ચેપટીઆ:—ઝાંખો વાદળી ને થોડો ખૂણતો પીળો.

અશુદ્ધ રંગો:—મિશ્ર રંગોની મેળવણીથી જે રંગો થાય તે રંગો.

તપખીરી—નારંગી ને લીલો.

કાંઘાઘ—નારંગી ને જાંબુડો.

રામોડી—ઘોળો ને થોડો કાળો.

ઝાંખો જુરો—ઘોળો ને વધારે કાળો.

ખૂણતો વાદળી—ઘેરા વાદળી ને થોડો ઘોળો.

જાંબુડી—ઘોળો ને થોડો ખૂણતો લાલ.

ઘેરા રંગ—ખાટા રંગો.

ખૂણતો રંગ—ખુબ ખાટા નહિ તેમ આજ નહિ.

ઝાંખા રંગ—ખુબ આજા રંગો.

પાઠ ૬૦ ગો.

લુગડાં..

લુગડાંની જરૂર:—૧ ટાઢ, તડકા ને શરદીથી શરીરનું રક્ષણ કરવા.
ને ૨ શરીર સુંદર દેખાડવા.

લુગડાં બને છે તે પદાર્થો:—૩, બિન, શણ ને રેશમ. ઉપરાંત જંગ-
લના લોકો ઝાડની છાલ ને જનાવરનાં ચામડાંનાં લુગડાં બના છે.

સુતરાઉ કાપડ:—૩ને પીંછને કાંતે છે ત્યારે સુતર બને છે તેનાં
કપડાં સુતરાઉ કપડાં કહેવાય છે. સુતરાઉ કપડાં તાપના
દહાડામાં પહેરવાથી તાપ ઝોઝો લાગે છે.

કીટ, ખાલી, ખારતો, સેલું, જામદાની વગેરે સુતરાઉ કાપડ છે.

બિનનું કાપડ:—વેટાંના ડીલ પરથી બિન લઈ સાફ કરે છે પછી
તેનાં કપડાં વણે છે તે બિનનાં કપડાં કહેવાય છે. બિનનાં
કપડાંથી ટાઢ વાતી નથી તેથી ટાઢના દહાડામાં બિનનાં કપડાં
પહેરાય છે. અનાત, દલાનજ વગેરે કાપડ બિનનું બને છે.

શણનું કાપડ:—શણના છેડની છાલ ઉતારી લઈ તેમાંથી રેસા
છૂટા પાડે છે. તેને સાફ કરી વણે છે તે શણનું કાપડ કહે-
વાય છે. શણનું કાપડ ઘણું મજબુત હોય છે.

કંતાન, કોથળા વગેરે શણનું કાપડ છે.

રેશમી કાપડ:—રેશમ એક જાતના કીડા બનાવે છે. તેનાં કપડાં
રેશમી કપડાં કહેવાય છે. મુગટા, પીતાંબર, ચાડીઓ, અતલસ,
કિનખાળ વગેરે રેશમી કાપડ છે. રેશમી કાપડ સુવાળું,
ચળકતું ને મજબુત હોય છે પણ કાંમત વધારે ખર્ચે છે.

પશુને ટાઢ ન વાય માટે પ્રભુની ગોઠવણ:—

૧ તેમની ચામડી જાડી હોય છે.

૨ તેમની ચામડી પદ્ધતિ વાળી હોય છે.

પક્ષીને ટાઢ ન વાય માટે પ્રભુની ગોઠવણ:—

૧ તેમને રૂધા, વાળ ને પીંછી આપેલાં છે.

માંજાંને ઠાઠ ન વાય માટે પ્રભુની ગાઠવણ:—

૧ તેમનું લોહી ઠંડું બનાવ્યું છે.

૨ તેમના ડીઘ પર લંગડા બનાવ્યા છે.

પાઠને મથાળે આવેલા અક્ષરા શબ્દો.

ર+ગ = ^૧ + ગ = ગી. વટેમાર્ગી.

ક+ત = કત. ભક્તિ.

પૂ+ત્ત = પૂ. પૃથ્વી.

ર+મ = ^૧ + મ = મી. ધર્મશાળા.

ર+ણ = ^૧ + ણ = ણી. વણન.

ભ+ર = ભ. = ભમર.

શ+ર = શ. શ્રાવણ.

સ+ત+ર = સ્ત = સ્ત્ર. વસ્ત્ર.

જ+જ = જજ. સંજગડ.

હ+હ = હ. મુહૂર્ત.

ત+ત = ત ત = તા. યતન.

ર+ધ = ^૧ + ધ = ધી. અર્ધુ.

સ+વ = સ્વ. સ્વાદે.

ર+પ = રી. રૂપીણ.

હ+મ = હા. બ્રાહ્મણ.

ર+થ = ^૧ થ = થી. વિદ્યાર્થી.

ર+ખ = ^૧ ખ = ખી. મૂખી.

ર+હ = ^૧ હ = હી. ગાઈ.

સ+ર = સર. રેશન.

હ+ધ = હા. ઓહા.

ર+મ = ^૧ મ = મી. બાપકર્મી.

સ+હ = સહ. સહાય.

સ+પ = સપ. વનસ્પતિ.

શ+ચ = શ્ચ. પશ્ચિમ.

સ+લ = સ્લ. સ્લેટ.

સ+હ = સર. રેશન.

સ+પ = સપ. વનસ્પતિ.

હ+મ = હમ. હરમણ.

ર+હ = ^૧ હ = હી. નિર્દય.

વ+હ = વહ. પુણકા.

ચ+છ = ચ્છ. ચુચી.

સ+ત+ર = સ્ત = સ્ત્ર. વસ્ત્રો.

ત+હ = તાર તારકાળ.

મ+વ = સ્વ. સ્વાદ.

* આ શબ્દોનું વાચન, જોડણી ને લેખન શિક્ષકોએ ધણીજ સંભાળથી શિખવવું.

પાઠની અંદરના અમર શબ્દો.

પરોપચર.	સમજાવ્યું	પરતાયો	અલગ
અંદરના	કાંધ્યા	દાખ્યો	પક્ષી
સંભળ્યા	માંડ્યું	ભાંડ્યા	ચોકખું
કર્ણ	બચ્યું	કટ્ટા	મળ્યું
પૂર્વ	આપ્યું	કલેશ	ગુમાળ્યુ
ભક્ત	મુદલ	રામચંદ્ર	વિચાર્યું
મુક્ત	પરતાયો	દર્પણ	હુમ્મયાથી
ચેત	પડેયો	શ્રીરામ	ખુદ્દું
પર	જીજ્ઞો	કૌશલ્યા	માયો
પિતૃજના	મલત	પૂર્વ	નિહાળ્યું
પુત્રજ	હુદી	ચંદ્રમા	દુઃખ
લક્ષ્મ	કિંમન	દક્ષિણ	ચોકખા
રાક્ષ	નિર્ધાર	ધ્યા	લજ્જા
સંભળ્યું	ચક્રાલક્ષુ	ગળાકાપું	કાલ્યું
ગ્રન્થો	કચ્છ	પ્રધાન	બચાળ્યું
દોસ્ત	કિલ્લો	મંગાળ્યું	દક્ષિણ
કચ્છ	ચક્રકર	ભૂખ	ભૂખ્યું
પ્રેમ	ઉદાડ્યો	વિચાર્યું	પ્રધાન
બાબલાળી	દડ	ભક્ત	ચાર્યા
વિદ્યા	હુદી	દંધિર	દાખ્યું
પુત્ર	દોસ્ત	ગુસ્સો	લક્ષ
વિચાર્યું	પાળ્યું	સોંપ્યો	આણ્યો
પહોંચાડ્યો	મિત્ર	બચ્યા	રડાડ્યાડ્યું
જક્ષી	પૂછ્યું	કળાઓ	આપકમી
બચ્યું	અર્ધ	ખસડ્યા	ગાપકમી
પ્રાણીઓ	સ્વાદે	ખવડ્યા	તીથં
અભણ્યું	કટ્ટું	ઓઢો	પરણાળ્યો

છાત્ર્યું
 લશ્કર
 પ્રાર્થના
 દુશ્મન
 ચર્ચો
 પુલાબ્યું
 બચ્ચા
 જતો
 પહેર્યા
 વર્ગ
 સ્ત્રી
 રાજમાર્ગ
 પુષ્કળ
 પ્રભુ
 સૂર
 ઝડપ
 રહાય
 વનસ્પતિ
 પૃથ્વી
 પલ્લવ
 પશ્ચિમ
 પાશ્વમ

પૂર્વ
 ઉત્તર
 દક્ષિણ
 વસ્તુ
 સ્લેટ
 મધ્ય
 વચ્ચે
 માસ્તર
 સ્ટેશન
 સ્લેટ
 વર્ગ
 વળ્યા
 પહોંચ્યા
 ઇશ્વરવાણ
 ચઢ્યા
 લલ્લુ
 કયાં
 પૂછ્યું
 ગમ્યું
 દાકતર
 વનસ્પતિ
 ગાયમ્યા

સર્વે
 ધાન્ય
 નિર્દય
 ભટ્ટી
 જન્મ
 છિદ્રો
 આપ્યો
 પ્રમાણે
 પિતળ
 પુષ્કળ
 સિક્કા
 સસ્તું
 અત્તર
 ગુચ્છો
 ઇથાલીમ
 વસ્ત્રો
 અન્ન
 લદ્દ
 ઉત્તમ
 પુષ્કળ
 તત્કાળ
 ઇચ્છા

જન્મ
 રક્ષણ
 ચોકીઓ
 હુન્નર
 ઉદ્યોગી
 પ્રાણી
 નક્કર
 પ્રાતિ
 ટટીઓ
 ત્રીસ
 વહાં
 કલાગરં
 ટટું
 અચ્ચર
 ઇદ્રિયો
 સ્નાદ
 જાણ્યું
 કતથાઈ
 ઓછાવતા
 સાદકા
 ધુન્ને
 આસ્તો

નવી ૪ પદ્ધતિથી ગનાવેલા અમારી ધોરણનાર નોંઠે

ધોરણ ૧ લું કી. ૦-૨-૬ ધોરણ ૨ લું કી. ૦-૫-૦ થી ૩
કી. ૦-૬-૦ ધોરણ ૪ થું કી. ૦-૮-૦ ધોરણ ૫ થું કી. ૦-૧૦-૦
ધોરણ ૬ થું કી. ૧-૪-૦ ધોરણ ૭ થું કી. ૧-૮-૦.

કન્યા વાચનમાળાના અર્થ.

ભાગ ૧ લો કી. ૦-૩-૦ ભાગ ૨ નો ૦-૪-૦

બાળ ગરબાવળીના અર્થ.

ભાગ ૧ લો કી. ૦-૨-૦ ભાગ ૨ નો ૦-૩-૦

અનિત્ર પ્રાથમ શુકા ધોરણ ૧ થી ૫ દરેની કી. ૦-૧-૦

,, ધોરણ ૬ થું કી. ૦-૨-૬ ધોરણ ૭ થું કી. ૦-૨-૦

શાસ્ત્રી રવર-પ્રાથમ શુકા. નવંબર ૧ નવંબર ૨ નવંબર ૩ નવંબર
કી. ૦-૧-૦ ૦-૩-૦ ૦-૧-૦ ૦-૧-૦

નવરા માત્રાની મેધીયશુક કી. ૦-૨-૦

અનિત્ર આકતી એપરી કી. ૦-૦-૬ દેસીલિસાગ કી. ૦-૧-૦

એક્સસાઈડ નોટો. પેજસ ૨૦ પેજસ ૪૦ પેજસ ૪૮

કી. ૦-૦-૬ ૦-૧-૬ ૦-૨-૦

પરીક્ષાના સનાલ જગ્યા લખવાની નોટો કી. ૦-૦-૬

સિવાય હથેળ તથા ગુજરાતી નિવાળામાં આકતી તમામ કે
પડીઓ નાના નોટો નકશા, કંપાસપોક્સ, દરેક રંગની શાહી, પેનસી
સ્પર, કાગળો તગેરે છુટક તથા જગ્યાએ મનશે. સામગ્રી જગ્યા
દેનારને કમીશન લાગુ મનશે. જગ્યા માટે રીપ્લાય પત્ર લખે

બુકસેલર મુખબાલ નાથાલાલ શાહ

સચીરા-અમદાવાદ.

